

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Niclas Sjöquist

Problematiken kring underårigas
ekonomiska skuldsättning
- ett familjerättsligt perspektiv

Examensarbete
20 poäng

Docent Eva Ryrstedt

Familjerätt

HT-2006

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Ämnesbakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Metod och material	5
1.4 Avgränsningar	5
1.5 Disposition	6
2 GRUNDLÄGGANDE BEGREPP	7
2.1 Allmänt om överförmyndaren	7
2.1.1 Åtgärder som alltid kräver överförmyndarens samtycke	7
2.1.2 Överförmyndarkontroll	8
2.1.3 Särskild överförmyndarkontroll	8
2.1.4 Skärpande föreskrifter	9
2.2 Andra relevanta begrepp	9
2.2.1 Begreppen rättskapacitet och rättshandlingsförmåga	9
2.2.2 Begreppen allmänna och enskilda mål	10
3 UNDERÅRIGS OMYNDIGHET	11
3.1 Från omyndig till myndig – en historisk tillbakablick	11
3.2 Om underårigs omyndighet	12
3.3 Underårigas ingående av avtal	12
3.3.1 Med förmyndarnas samtycke	13
3.3.1.1 Ingående av avtal via internet och mobiltelefon	13
3.3.1.2 RH 1988:82	14
3.3.1.3 FT 3295-04 (FT 2160-05)	15
3.3.1.4 ARN 2003-7431	15
3.3.2 Utan förmyndarnas samtycke	16

3.3.2.1	MD 1986:4	17
3.3.2.2	ARN 89/R6163	17
3.3.2.3	ARN 1999-2281	18
3.4	Underårigas bankmedel	19
4	UNDERÅRIGAS SKULDSÄTTNING	20
4.1	Statistik för åren 2003-2007	20
4.1.1	2003	21
4.1.2	2004	21
4.1.3	2005	21
4.1.4	2006	21
4.1.5	2007	21
4.1.6	Sammanfattning av statistik	22
4.1.6.1	Underåriga gäldenärer med antal mål	22
4.1.6.2	Beloppsstorlek	22
4.2	De vanligaste skuldtyperna	23
4.2.1	Fordonsrelaterade skulder	23
4.2.2	Skatteskulder	23
4.2.3	Bötesskulder och skulder till Brottsofferfonden	24
4.2.4	Skulder för konsumtion m.m.	24
5	FÖRMYNERSKAP	26
5.1	Fömynderskapets historik	26
5.1.1	1995 års förmynderskapsreform – den fria föräldraförvaltningen	26
5.1.2	SOU 2004:112 – översyn av 1995 års lag	27
5.1.3	Åtgärder för att hindra att underåriga blir skuldsatta enligt SOU 2004:112	28
5.2	Föräldrars förmyndarförvaltning	29
5.2.1	Förmyndares skyldigheter	29
5.2.2	Allmänna bestämmelser FB 12 kap	30
5.2.3	Förmyndares skadeståndsskyldighet	31
5.3	Föräldrar som förmyndare FB 13 kap	32
5.3.1	RH 1997:115	33
5.4	Prisbasbeloppsreglerna (pBB)	34
5.4.1	Åtta-basbeloppsregeln - kontroll av förvaltningen av viss egendom	35
5.4.2	Fyra-basbeloppsregeln - upphävande av eller lättnader i kontrollen	35
5.4.3	Förmyndares upptagande av lån m.m.	36
5.4.3.1	RH 1981:167	36
6	FRÅN RÄKNING TILL BETALNINGSANMÄRKNING	37
6.1	Inkassobolagen	37
6.1.1	Granskning av inkassoverksamheten – Datainspektionen och Finansinspektionen	38
6.1.2	Gamla skulder krävs när personer uppnår myndighetsålder	39

6.2	Kronofogdemyndigheten (KFM)	39
6.2.1	Den summariska processen - betalningsföreläggande	39
6.2.2	KFM:s upplysningskyldighet till överförmyndaren	40
6.3	Kreditupplysningsföretag - betalningsanmärkning	40
7	ANALYS	42
7.1	Den underårige	42
7.1.1	Dagens och framtidens ingående av avtal	42
7.1.2	Ändringen i vägtrafikregistret – en föregångare gällande förhindring av underårigas skuldsättning	44
7.1.3	Underårigas aktieinnehav kan bli en skatteskuld	44
7.1.4	Utbildning av underåriga och förmyndare i privatekonomi	45
7.1.5	Vem ska betalningsförelägget riktas emot	45
7.2	Den underåriges förmyndare	45
7.2.1	Kollision mellan föräldrars förmyndarförvaltning och överförmyndaren	46
7.2.2	Eventuell sänkning av dagens basbeloppsregler	47
7.3	Samhällsaktörerna	47
7.3.1	Överförmyndarens möjlighet att erhålla information	48
7.3.2	Inkassobolagen och kreditupplysningsföretagen	48
8	SLUTSATSER	50
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	51
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	53
	BILAGA 1 – STATISTIK FRÅN KFM (WINREX)	54

Sammanfattning

I svensk rätt skiljer man mellan begreppen vårdnad, som avser själva omsorgen om barnets personliga angelägenheter och förmyndarskap, som gäller rätten och skyldigheten att ekonomiskt förvalta en underårigs tillgångar, samt företräda den underårige i ekonomiska angelägenheter. Vanligtvis är den underåriges vårdnadshavare också barnets förmyndare.¹

Somliga förmyndare missköter, medvetet eller omedvetet, sin förvaltning av den underåriges egendom. Den ”fria” föräldraförvaltningen som kom till genom en lagändring 1995 är uppenbarligen inte anpassad för alla förmyndare.² Det vanligaste sättet att skuldsätta sitt barn var att registrera ett fordon på den underårige. Den 1 oktober 2006 gjordes dock ett tillägg i lag (2001:558) om vägtrafikregistret som i korthet innebär att det inte längre är möjligt för en förmyndare att registrera ett fordon på den underårige som denne själv inte får bruka t.ex. en personbil.³ Numera är det framförallt ersättning till brottsofferfonden, skadestånd, skatteskulder och konsumtionsskulder som är de stora skuldposterna för underåriga. På 18-årsdagen kan skulderna/betalningsanmärkningen skapa en svår start i vuxenlivet. Det kan t.ex. vara svårt att få ett hyreskontrakt till en lägenhet, svårt att få ett banklån samt att teckna telefonabonnemang m.m.⁴

Föräldrabalkens regler syftar bland annat till att skydda de underåriga mot följderna av ekonomiskt ofördelaktiga rättshandlingar och enligt huvudregeln kan underåriga inte ingå avtal utan förmyndarens samtycke.

Samtycket kan även vara ett s.k. tyst samtycke som kan rädda upp en situation där den underårige redan har ingått ett avtal.⁵

En överförmyndares samtycke krävs när en förmyndare vidtar åtgärder rörande köp eller försäljning av den underåriges fastighet eller bostadsrätt, ger bort den underåriges egendom eller tar upp lån eller på annat sätt skuldsätter den underårige.⁶ Trots många och relativt hårda krav uppställda i lagen finns många underåriga upptagna i Inkasso och Kronofogdemyndighetens register.⁷ Den underåriga står i centrum för skuldsättningen och runt om dessa arbetar statliga myndigheter och privata aktörer i olika riktning. Försök till likriktning mellan de olika aktörerna är ytterst nödvändig för att komma tillrätta med problematiken.

---

¹ Se kapitel 3 i kombination med kapitel 5 i uppsatsen.

² Se avsnitt 5.2 om föräldrars förmyndarförvaltning.

³ Lag (2001:558) om vägtrafikregister 4a§ - den s.k. brukarregistreringen. Se även proposition 2005/06:117 - Skydd för barn genom registrering av förmyndare i vägtrafikregistret m.m. samt avsnitt 4.2.1 i uppsatsen.

⁴ Se kapitel 4 om underårigas skulder.

⁵ Se avsnitt 3.3 om underårigas ingående av avtal.

⁶ Se avsnitt 1 om överförmyndarbegreppen samt 5.3 om föräldrar som förmyndare.

⁷ I dagsläget finns det 2778 underåriga gäldenärer i Kronofogdemyndighetens indrivnings- och utsökningsdatabasen med en total skuld om 25 626 590 kr. Målen är fördelade på 4 460 A-mål (7 538 373 kr) och 1518 E-mål (18 088 217 kr). Antalet underåriga gäldenärer har hos KFM på senare år sjunkit och den totala skulden i takt med det.

Förord

Vägen i Lund från inskrivning till examen har varit en lärorik, utvecklande, rolig och ibland snårig resa som jag kommer att bära med mig resten av mitt liv. Fyra och ett halvt år har nu passerat och det har gått fort, oerhört fort. Jag är idag fullt förvissad om att jag valde rätt utbildning och rätt lärosäte.

Tanken till mitt valda uppsatsämne väcktes när jag arbetade som jurist/notarie vid Kronofogdemyndigheten (KFM) i Göteborg (fr.o.m. september 2006 t.o.m. mars 2007). Jag har fått förmånen att skaffa mig högst relevant arbetslivserfarenhet innan min avlagda examen samt att uppsatsen har fått en, ibland, praktisk vinkling.

Tack, Docent Eva Ryrstedt, för dina synpunkter, snabba svar och att du under uppsatsens gång har fört mig framåt och framförallt i rätt riktning.

Tack även personalen vid KFM för att Ni har bistått mig genom att ta fram relevant statistik och andra uppgifter som jag har behövt till min uppsats.

Tack mina föräldrar och vänner för att ni har stöttat mig, inte bara under examensarbetet, utan under hela utbildningen. Det har varit ovärderligt.

Jag är stolt.

Lund, maj 2007

Niclas Sjöquist

Förkortningar

A-mål	Allmänna mål
ARN	Allmänna Reklamationsnämnden
BK	FN:s konvention om barnets rättigheter från 20 nov. 1989
DI	Datainspektionen
E-mål	Enskilda mål
FB	Föräldrabalk (1949:381)
FI	Finansinspektionen
FN	Förenta Nationerna
GåvoL	Lag (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
KFM	Kronofogdemyndigheten
LAF	Lag (1962:381) om allmän försäkring
MD	Marknadsdomstolen
pBB	Prisbasbelopp
RB	Rättegångsbalken (1942:740)
SkL	Skadeståndslagen (1972:207)
SKV	Skatteverket
TR	Tingsrätten
UB	Utsökningsbalken (1981:774)
UC	Upplysningscentralen
UF	Utsökningsförordningen (1981:981)
VtR	Vägtrafikregistret (2001:558)
ÄB	Ärvdabalk (1958:637)
ÖF	Överförmyndaren
ÖFN	Överförmyndarnämnden

1 Inledning

Examensarbetet presenterar en undersökning av underårigas ingående av avtal och föräldrars förmyndarförvaltning samt olika samhällsaktörers ansvar när det gäller att förhindra ekonomisk skuldsättning av underåriga.

1.1 Ämnesbakgrund

Under en åttamånadersperiod arbetade jag som jurist/notarie vid KFM i Göteborg och det var då tanken till ämnesval på mitt examensarbete väcktes. Att underåriga överhuvudtaget kan finnas med i KFM:s register och att inkassobolag kan rikta krav mot underåriga ansåg jag vara synnerligen anmärkningsvärt. Borde det inte istället vara den underåriges förmyndare som får betalningsanmärkningen eftersom en förmyndare är den som är ekonomiskt ansvarig för den underåriga? Enligt huvudregeln får en underårig inte ”åta sig förbindelser”, vilket innebär att avtal med underåriga inte är giltiga utan förmyndares samtycke.⁸ I föräldrabalken (FB) framgår det att föräldrar endast med överförmyndarens samtycke får ta lån eller ingå skuldförbindelse för den underåriges räkning.⁹ Ändock är många underåriga ekonomiskt skuldsatta. Många underåriga är helt omedvetna om problematiken kring detta och kommer att hamna i en synnerligen prekär situation på deras myndighetsdag om dessa skulder inte regleras. Antalet underåriga gäldenärer och det totala skuldbeloppet har dock minskat kraftigt under de senaste åren.¹⁰

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka och belysa problematiken kring underårigas ekonomiska skuldsättning. Tyngdpunkt har lagts på de familjerättsliga områdena om underårigas ingående av avtal och föräldrars förmyndarförvaltning.

I uppsatsen kommer följande frågeställningar att utredas:

- Vad blir konsekvenserna samt vilka är skillnaderna när en underårig ingår avtal med eller utan förmyndarnas samtycke? Hur ser dagens reglering ut gällande förmyndarnas samtycke till underårigas ingående av avtal?
- Hur ser regleringen ut gällande föräldrars förmyndarförvaltning och juridiska ansvar när det gäller att förhindra skuldsättning av underåriga? Är dagens basbeloppsregler för lågt satta gentemot hur många underåriga som blir skuldsatta?

---

⁸ Huvudregeln finns stadgad i FB 9 kap. 1 §. Det finns dock några undantag till huvudregeln som presenteras nedan i uppsatsen.

⁹ FB 13 kap. 12 §.

¹⁰ Statistiken är hämtad från WINREX som är ett program som används vid Kronofogdemyndigheten (KFM) visar att det i april 2007 fanns 2778 gäldenärer under 18 år (underåriga), september månad 2006 var denna siffra 3352. År 2005 var denna siffra 3942, år 2004 var denna siffra 5192 och år 2003 var denna siffra 5682.

- Hur ser samhällsaktörernas funktion och ansvar ut när det gäller underårigas skuldsättning?

1.3 Metod och material

Uppsatsen är indelad i två delar, en deskriptiv del och en analysdel. Den deskriptiva delen är störst där de lege lata genomgås som berör det valda ämnesområdet. I den avslutande analysdelen redovisas analyser och slutsatser gällande den deskriptiva delen i uppsatsen. Analysen presenteras utifrån ett visst de lege ferenda perspektiv.

Uppsatsen utgår från sedvanlig juridisk rättsdogmatisk metod vilket innebär en genomgång av lagtext, förarbeten, praxis och doktrin.¹¹ Det mesta av materialet kommer från förarbeten, doktrin och praxis men även artiklar, statistik och annat undersökningsmaterial samt en hel del material från Kronofogdemyndigheten.

1.4 Avgränsningar

Arbetet är fokuserat på underårigas skuldsättning och problematiken kring detta.¹² Uppsatsens fokus ligger på underårigas ingående av avtal och föräldrars förmyndarförvaltning.

Uppsatsen berör överhuvudtaget inte frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Någon presentation om 18-25 åringar där den mesta av statistiken, gällande ekonomisk skuldsättning, finns framtagna idag kommer inte att presenteras.¹³ Arbetet är utformat enligt gällande rätt i Sverige och det kommer inte att göras någon komparativ studie angående hur problematiken ser ut i andra delar av världen.¹⁴ När det talas om förmyndare i uppsatsen är det uteslutande legala förmyndare som menas, inte särskilt förordnade förmyndare.¹⁵ När det gäller gåvor till underåriga kommer denna del inte heller att presenteras. Detta område är alldeles för omfattande för att inrymmas i uppsatsen.

Viktigt för den fortsatta läsningen är att observera stadgandet i FB 10 kap 2 §. För underåriga som står under vårdnad av bägge föräldrarna är dessa

---

¹¹ Se Peczenik, A. Juridikens teori och metod, s. 9.

¹² Med underåriga menas barn och ungdomar under 18 år, se FB 9 kap 1 § och Barnkonventionen art 1.

¹³ Med detta menar jag framförallt fokuseringen på den nya formens lån, sms-lån. Det är en oerhört intressant fråga i sig men uppsatsen kommer inte att behandla den frågan. Uppsatsen är inriktad mot underårigas ekonomiska skuldsättning, inte 18-25 åringar. .

¹⁴ Det kan dock omnämnas att barn under 15 år aldrig kan inneha några skulder i Danmark bara för att få någon form av perspektiv till det som presenteras i uppsatsen.

¹⁵ Den som har den rättsliga vårdnaden av ett barn är också normalt förmyndare, s.k. legal förmyndare. Om barnets båda föräldrar är avlidna eller är underåriga eller av andra speciella skäl inte kan vara förmyndare, förordnar tingsrätten en särskilt förordnad förmyndare för barnet. Mer än så kommer inte att nämnas om särskilt förordnade förmyndare i uppsatsen.

förmyndare. För barn som står under vårdnad av endast den ena av sina föräldrar är denna förmyndare.

Uppsatsen utgår från att den underårige står under uppsyn av båda sina vårdnadshavare/förmyndare. I somliga rättsfall/avgöranden som berörs nedan har den underårige dock endast en förmyndare. Det torde inte utgöra några större komplikationer för läsaren att skilja på detta i den fortsatta framställningen.

1.5 Disposition

Examensarbetet inleds med olika begrepp med fokus på överförmyndarbegrepp. Anledningen till att jag har valt att placera detta avsnitt först i min uppsats är att det är centrala begrepp som kommer att löpa genom hela uppsatsen både när det gäller underåriga och förmyndare. Samtidigt är överförmyndarens verksamhet av synnerligen stor betydelse när det gäller kontrollen av underårigas skuldsättning och föräldrars förmyndarförvaltning.

Efter det inledande kapitlet om överförmyndarbegrepp presenteras underårigas omyndighet där underårigas ingående av avtal behandlas.

Den allra senaste statistiken kommer sedan att presenteras gällande underårigas skuldsättning samt de vanligaste skuldtyperna. Uppsatsen är därmed klar med avsnittet om underåriga och går sedan över med fokus på föräldrars förmyndarförvaltning.

Kapitlet inleds med en historisk tillbakablick gällande förmynderskapet genom olika reformer fram till hur regleringen ser ut på området idag. Innan analys och slutsats kommer en översiktlig genomgång av de samhällsaktörer, både privata och statliga som spelar en stor roll just när det gäller problematiken kring underårigas skuldsättning. Här presenteras inkassobolag, KFM och kreditupplysningsföretag, just med inriktning på underårigas skulder.

Avslutningsvis kommer analysdelen där resultatet klargörs men även slutsatser och åtgärdsförslag presenteras för att förhindra framtida problematik gällande underårigas ekonomiska skuldsättning.

Det kan även tilläggas till dispositionen att praxis har lagts in direkt efter det aktuella avsnittet som rättsfallen/avgörandena berör. Det finns således inte något särskilt avsnitt just för praxis där rättsfallen sammanfattas.

2 Grundläggande begrepp

Det har ovan i dispositionen givits en förklaring till varför uppsatsen inleds med olika begrepp som bl.a. handlar om överförmyndarens arbete. Begreppen kommer att beröras kontinuerligt genom resterande del av examensarbetet och det är således av hög relevans att läsaren tidigt får ta del av dessa.

2.1 Allmänt om överförmyndaren

Överförmyndaren har tillsyn över bl.a. förmyndarnas verksamhet. Vid tillsynen skall överförmyndaren särskilt se till att den underåriges tillgångar i skälig omfattning används för hans eller hennes nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade på ett ansvarstagande sätt samt att de ger skälig avkastning.¹⁶

Sedan förmynderskapsreformens genomförande 1995 råder en princip om s.k. fri föräldraförvaltning, d.v.s. att det huvudsakliga ansvaret för förvaltning av underårigas medel ligger på förmyndarna.¹⁷ Det finns dock vissa undantag i den fria föräldraförvaltning på så sätt att förmyndares förvaltning av barns egendom står under överförmyndarens allmänna tillsyn och förmyndare är alltid skyldiga att lämna överförmyndaren de upplysningar om förvaltningen som begärs. Till detta finns mer konkreta regler om att vissa åtgärder som förmyndaren vill göra för barns räkning alltid kräver överförmyndarens samtycke för att åtgärden skall bli giltig. Därtill finns begrepp som överförmyndarkontroll och särskild överförmyndarkontroll som redovisas nedan i uppsatsen.

Det kan tilläggas redan här att fr.o.m. den 1 oktober 2004 har vissa förordningsändringar trätt i kraft som innebär att KFM är skyldiga att underrätta överförmyndaren när en ansökan om betalningsföreläggande mot en underårig ges in eller ett mål om indrivning mot en underårig anhängiggörs.¹⁸

2.1.1 Åtgärder som alltid kräver överförmyndarens samtycke

Somliga åtgärder som en förmyndare företar för sitt barns räkning och som alltid kräver överförmyndarens samtycke är följande.

---

¹⁶ Jfr FB 16 kap 1 § 2 st.

¹⁷ Mer om den fria föräldraförvaltningen nedan under kap 5.1.

¹⁸ KFM skall enligt 2 kap 9 § utsökningsförordningen (1981:981) och 8 a § förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning rapportera till överförmyndaren när ett barn söks för en skuld hos KFM eller det anhängiggörs ett indrivningsärende mot ett barn hos KFM. Läs mer om detta under Kronofogdemyndighetens verksamhet.

1. Samtycke krävs för t.ex. köp eller försäljning av fastighet eller bostadsrätt, även då den omyndige fått sådan i gåva. Det finns i övrigt en del andra åtgärder i fråga om fast egendom eller nyttjanderätt till sådan som kräver överförmyndarens samtycke.¹⁹

2. Förmyndare får enligt huvudregeln inte ge bort barnets egendom såvida det inte handlar om personliga presenter vars värde inte står i missförhållande till barnets ekonomiska villkor. Med överförmyndarens samtycke kan dock förmyndaren använda barnets inkomster till understöd åt barnets anhöriga m.m.²⁰

3. Skuldsättning. Samtycke krävs om förmyndare, för barnets räkning, önskar ta upp lån eller ingå annan skuldförbindelse, ingå borgensförbindelse eller ställa den omyndiges egendom som säkerhet för barnets eller annans förbindelse/lån.²¹

2.1.2 Överförmyndarkontroll

För de fall ett barns tillgångar överstiger åtta prisbasbelopp gäller s.k. överförmyndarkontroll.²² Det åligger förmyndarna att senast en månad efter det att värdet av barnets tillgångar överstigit detta belopp att anmäla förhållandet till överförmyndaren genom att inge en förteckning undertecknad på heder och samvete.²³ Överförmyndarkontroll innebär även att förmyndarna före den 1 mars varje år måste redogöra för sin förvaltning av barnets medel under föregående år i en årsräkning till överförmyndaren.²⁴ Efter att förmynderskapet upphört, normalt då barnet blivit myndigt, skall förmyndarna en månad därefter inkomma med en sluträkning. Förteckning, års- och sluträkningar skall undertecknas av förmyndare på heder och samvete, om båda föräldrarna är förmyndare skall således båda underteckna handlingarna.²⁵ Granskning av förteckning, års eller sluträkning görs av överförmyndaren.²⁶ Om barnets tillgångar efter överförmyndarkontrollens inträdande sjunker under fyra prisbasbelopp och det inte finns annan särskild anledning till fortsatt överförmyndarkontroll, kan överförmyndaren besluta att överförmyndarkontrollen skall upphöra.²⁷

2.1.3 Särskild överförmyndarkontroll

Särskild överförmyndarkontroll innebär i princip att egendomen skall behandlas som om den ingick i en egendomsmassa, som till följd av att beloppsgränserna har nåtts²⁸ är föremål för de strängare kontrollreglerna.

---

¹⁹ Jfr FB 13 kap 10 §.

²⁰ Jfr FB 13 kap 11 §.

²¹ Jfr FB 13 kap 12 §.

²² Åtta pBB för år 2007 = 40 300 kronor x 8 = 322 400 kr se avsnitt 5.3.3 i uppsatsen.

²³ Jfr FB 13 kap 3 §.

²⁴ Jfr FB 13 kap 14 §.

²⁵ Jfr FB 13 kap 15 §.

²⁶ Jfr FB 16 kap 3 §.

²⁷ Jfr FB 13 kap 9 § (Fyra pBB för år 2007 = 40 300 kronor x 4 = 161 200 kr).

²⁸ Se not 22.

För att få till stånd den särskilda överförmyndarkontrollen finns dock vissa krav. Bestämmelserna härom blir bl. a. gällande om ett barn får egendom genom, arv eller testamente, gåva eller förmånstagarförordnande i försäkring i anledning av dödsfall och det i testamente, gåvobrev eller förmånstagarförordnande uppställts villkor om att egendomen skall stå under särskild överförmyndarkontroll. När det gäller gåvor krävs dessutom att givaren skriftligen anmäler den villkorade gåvan till överförmyndaren.²⁹

2.1.4 Skärpande föreskrifter

När det av en särskild anledning behövs får överförmyndaren bestämma bl.a. att reglerna om kontrollerad förvaltning helt eller delvis skall tillämpas på en fri förvaltning, att penningmedel skall sättas in på ett spärrat bankkonto som kräver samtycke för alla uttag, att värdehandlingar skall förvaltas av värdepappersinstitut eller att betalning till den underårige skall sättas in på ett spärrat konto.³⁰

2.2 Andra relevanta begrepp

Nedan följer en begreppsförklaring gällande rättskapacitet och rättshandlingsförmåga samt skillnaden mellan Allmänna och enskilda mål. Dessa olika begrepp har stor relevans i den fortsatta framställningen.

2.2.1 Begreppen rättskapacitet och rättshandlingsförmåga

Varje människa har rättskapacitet från födseln och begreppet innebär förmågan att ha tillgångar/rättigheter och skulder/skyldigheter.³¹ Alla fysiska personer har även rätt att vara part i en rättegång s.k. partshabilitet.³²

Rättshandlingsförmågan är en persons förmåga att själv företa rättshandlingar av olika slag. Till skillnad från rättskapacitet är inte rättshandlingsförmåga något man föds med. Huvudregeln är att underårige inte har rättshandlingsförmåga. Syftet med begränsningen är att skydda den underårige mot följderna av ekonomiskt ofördelaktiga rättshandlingar. En person kan redan som nyfödd ha tillgångar och skulder (rättskapacitet) däremot kan den underårige inte ingå bindande avtal eller försätta sig själv i skuld. Denna förmåga inträder i princip först på myndighetsdagen. Då kan den myndige alltså ingå avtal och att åta sig förpliktelser. Enkelt sagt är det rättshandlingsförmågan, förmågan att själv kunna råda över hela sin rättskapacitet.³³ Detta framgår inte direkt av lagtexten utan är ett axiom som indirekt följer av reglerna i FB 9 kap.

---

²⁹ Jfr FB 13 kap 2 § samt prop. 1993/94:251 s. 135-136.

³⁰ Prop. 1993/94:251 s. 133-134 och FB 13 kap 19§

³¹ Se Melin juridikens begrepp s. 342.

³² Se Melin juridikens begrepp s. 300.

³³ Melin, Juridikens begrepp s. 342-343

2.2.2 Begreppen allmänna och enskilda mål

I avsnittet om underårigas skulder kommer två olika typer av mål att behandlas, Allmänna mål (A-mål) och Enskilda mål (E-mål). A-mål är bl.a. fordringar som stat och kommun har, såsom skatter, böter och studiemedel m.m. E-mål avser fordringar till privata aktörer som t.ex. kontokortsskulder, banklån, konsumentköp och hyresskulder m.m.

3 Underårigs omyndighet

I det här avsnittet kommer underårigs omyndighet att behandlas. Fokus ligger på FB 9 kap gällande underårigas ingående av avtal. Kapitlet inleds med en kort historisk tillbakablick angående myndighetsåldern där det påvisas en klar skillnad mellan kvinnor och män.

3.1 Från omyndig till myndig – en historisk tillbakablick

År 1721 bestämdes myndighetsåldern för en man till 21 år. Dessförinnan blev en man redan myndig vid 15 års ålder. Kvinnan stod i äldre rätt som ogift under en förmyndare och som gift under mannens målsmanskap. Genom lagstiftning under 1800-talet blev en ogift kvinna myndig först vid 25-års ålder efter domstolsbeslut men om hon gifte sig blev hon åter omyndig. År 1863 blev en ogift kvinna myndig vid 25 års ålder. Det innebar att hon fick bestämma över sin egen inkomst och egendom. En gift kvinna var fortfarande omyndig. År 1884 blev en ogift kvinna myndig vid 21 års ålder.

År 1921, samma år som kvinnor fick allmän rösträtt i Sverige blev också en gift kvinna myndig vid 21 års ålder.³⁴ 1969 sänktes myndighetsåldern från 21 till 20 år i Sverige men redan 5 år senare, alltså 1974, sänktes myndighetsåldern till 18 år.³⁵

Omyndighetstillståndet kännetecknas idag främst genom inskränkningar att på egen hand kunna genomföra olika rättshandlingar. Före lagstiftning år 1988 kunde en person som var över 18 år och alltså redan hade uppnått myndighetsålder betraktas såsom omyndig om domstolen enligt lag omyndigförklarade denna person.³⁶ Institutet omyndigförklaring försvann således genom denna lagändring och har istället ersatts med möjligheten att förordna en god man eller förvaltare för personer som tidigare kunde omyndigförklaras.³⁷

Nu är det endast underåriga personer, alltså personer under 18 år, som är omyndiga.

---

³⁴ Viktiga årtal (<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2593/a/67212>)

³⁵ Lag 1974:236

³⁶ Prop. 1987/88:124 s. 130 Regler om omyndigförklaring fanns i FB 10 kap. Den som har fyllt 18 år skall av domstol förklaras omyndig, om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sig eller sin egendom och det inte är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter. (dåvarande FB 10 kap. 1 §).

³⁷ Se prop. 1987/88:124.

3.2 Om underårigs omyndighet

Regler om underårigs omyndighet finns i 9 kap. föräldrabalken. Den som är under 18 år – underårig - är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser i vidare mån än vad som följer av vad som skall gälla på grund av villkor eller andra bestämmelser.³⁸

En person som är under 18 år har rättskapacitet – de är rättssubjekt – men man har inte en fullständig rättslig handlingsförmåga. Av grundläggande betydelse för att en rättshandling skall vara giltig är att den har företagits av en person som har rättslig handlingsförmåga. Endast den som har rättslig handlingsförmåga kan företa rättshandlingar med bindande verkan. Vad gäller underåriga så finns regler som ger dem en begränsad rättshandlingsförmåga. Om den som är underårig har eget hushåll, får han eller hon ingå sedvanliga rättshandlingar för den dagliga hushållningen eller uppfostran av barn.³⁹ Den underåriga får också i princip bestämma över det som har förvärvats genom gåva eller testamente med villkor att den underåriga själv skall få råda över det. När den underåriga har fyllt 16 år sker en viss utvidgning av rättshandlingsförmågan. Den underåriga har då bl.a. rätt att i princip förfoga över sin arbetsinkomst.⁴⁰ Driver en underårig näring med tillstånd av förmyndaren, får han eller hon företa rättshandlingar som faller inom området för rörelsen.⁴¹

3.3 Underårigas ingående av avtal

Underåriga ingår dagligen avtal när det gäller köp av t.ex. tv-spel, leksaker, CD-skivor m.m. Det förekommer ingen problematik vid det stora flertalet av dessa avtal. Huvudregeln är dock att underåriga inte kan ingå avtal och skulle en underårig ändå ingå avtal blir detta ogiltigt. Om en underårig vill ingå ett avtal som faller utanför den egna rättshandlingsförmågan, krävs förmyndarens samtycke. Även om lagtexten inte uttryckligen nämner påföljden när en underårig går utanför hans eller hennes rättshandlingsförmåga är handlingen inte giltig.⁴² Även om medkontrahenten är i god tro kan ogiltigheten göras gällande mot denne.⁴³ Kravet på samtycke från den underåriges förmyndare är på det sättet absolut.

Samtycke kan dock lämnas på flera sätt, bl.a. tyst eller i efterhand. Här kan medkontrahentens subjektiva uppfattning spela viss roll. Om förmyndaren genom sitt uppträdande har givit medkontrahenten grundad anledning att anta att samtycke har lämnats, blir den underåriges rättshandling bindande. Att observera är att det här är fråga om att förmyndaren, inte den underåriga,

---

³⁸ FB 9 kap 1 §.

³⁹ FB 9 kap. 2a §.

⁴⁰ FB 9 kap. 3 §.

⁴¹ FB 9 kap. 5 §.

⁴² FB 9 kap. 1 §.

⁴³ Se t.ex. avgörandet från ARN 1999-2281 nedan i uppsatsen.

skall ha agerat eller underlåtit att agera på ett speciellt sätt för att medkontrahentens goda tro skall vara av betydelse vid bedömningen av om samtycke till rättshandlingen förelåg eller inte.⁴⁴ Genom praxis har dock kravet på samtycket mildrats, eller rättare sagt en presumptionsregel om samtycke har vuxit fram.⁴⁵

Följden av att ett avtal är ogiltigt är i korthet att prestationer som utbytt i princip skall återgå. Om en underårig ingått avtal utan erforderligt samtycke, har den andra parten rätt att frånträda avtalet så länge det inte har godkänts av föräldrarna eller blivit behörigen fullgjort vilket motsvarar föräldrarnas godkännande.⁴⁶

3.3.1 Med förmyndarnas samtycke

För att en underårig skall kunna ingå ett bindande avtal måste samtycke ges av den underåriges förmyndare eller ingås av denne för den underåriges räkning. Samtycket kan ske på många olika sätt. Det enklaste sättet är givetvis att den underåriges förmyndare undertecknar en beställning gjord i den underåriges namn med ”målsmans underskrift”, just i egenskap av förmyndare. Att märka är att den underåriga då blir bunden och att förmyndaren själv inte åtar sig någon förbindelse i likhet med hur det i allmänhet fungerar i relationen ombud – huvudman.⁴⁷

Förmyndarna kan även i efterhand lämna ett samtycke till ett avtal som den underåriga har ingått. Då föreligger ett s.k. tyst samtycke vilket innebär att förmyndarna godkänner den underåriges ingående av avtal.⁴⁸ Således kan det bristande samtycket läkas i efterhand genom att förmyndarna godkänner den underåriges ingående av avtal.

En underårig som har fyllt 16 år får dessutom utan samtycke ingå avtal inom ramen för de medel denne förvärvat genom eget arbete.⁴⁹ Detsamma gäller egendom som den omyndige fått genom t.ex. gåva eller testamente med villkoret att han eller hon själv får råda över egendomen ifråga.⁵⁰

3.3.1.1 Ingående av avtal via internet och mobiltelefon

Många underåriga har idag tillgång till både Internet och mobiltelefon. Reglerna om underårigas begränsade möjligheter att ingå avtal enligt FB 9 kap. är också tillämpliga vid avtal via Internet och telefoni. Det torde dock vara svårt för en medkontrahent att över Internet kontrollera om det finns ett samtycke från förmyndarna. Avtalsparterna har aldrig träffats och näringsidkaren kan inte få en uppfattning om den omyndige har rätt att

---

⁴⁴ Prop. 1993/94:251 s 111 ff.

⁴⁵ Se t.ex. RH 1988:82 och ARN 2003-7431 nedan.

⁴⁶ SOU 1988:40 s 173 och FB 9 kap 7 §.

⁴⁷ Se rättsfall FT 3295-04 (FT 2160-05) nedan i uppsatsen.

⁴⁸ Se Saldeen 5 uppl. Sid. 247-258, se även nedan ”utan förmyndarnas samtycke”.

⁴⁹ Jfr FB 9 kap 3 §.

⁵⁰ Jfr FB 9 kap 4 §.

disponera över de ekonomiska medlen eller inte. Den som säljer varor eller tjänster måste förvissa sig om att den som handlar inte är underårig. Precis som vid beställningar som görs över Internet är det vid beställning av innehållstjänster via telefon svårt för säljaren att göra en bedömning av köparens ålder.⁵¹ Även om beställningen av till exempel en SMS-tjänst har skett från ett visst mobiltelefonnummer innebär det inte automatiskt att det är abonnenten som beställt tjänsten. Det är leverantörens ansvar att styrka att det är den personen som fakturerats för tjänsten som också har beställt den.⁵²

Det råder alltså en konflikt mellan dagens avtal via telefoni/Internet och FB 9 kap. Bevisvärigheter torde uppkomma för näringsidkarna i flertalet fall då underåriga har ingått avtal via telefoni eller Internet.⁵³

3.3.1.2 RH 1988:82

Omyndigs rättshandling har ansetts giltig när förmyndarens samtycke har kunnat presumeras. I rättsfallet aktualiseras säljarens goda tro. En 13-årig flicka köpte ett par stövlar för 840 kr för pengar hon hade fått av sin mor (förmyndaren) och som flickan själv disponerade. Sedan säljaren vägrat att acceptera förmyndarens krav på återgång av köpet väckte förmyndaren talan vid domstol mot säljaren. Säljaren bestred yrkandet och åberopade i första hand att samtycke fick anses ha förelegat genom att modern såsom förmyndare låtit dottern disponera över det aktuella beloppet och i andra hand att omständigheterna vid köpet varit sådana att säljaren haft rätt att förutsätta att samtycke förelåg (att säljaren varit i god tro). Tingsrätten valde att argumentera kring lagberedningens (NJA II 1924 s 317) uttalande i samband med den aktuella lagstiftningens tillkomst "Låter förmyndaren den omyndige omhändervarva penningmedel, får han finna sig uti, att den, med vilken myndlingen inlåter sig i avtal, anses berättigad utgå ifrån att den omyndige har fri förfoganderätt över pengarna, såframt ej särskilda omständigheter tala däremot" Tingsrätten ansåg att det i förevarande fall var ostridigt att förmyndaren låtit dottern själv disponera såväl barnbidraget som vissa besparingar och andra smärre belopp hon kunnat erhålla från förmyndaren. Genom att överlämna pengarna till dottern har förmyndaren förfarit på ett sådant sätt att eventuella medkontrahenter får anses berättigade att utgå ifrån att den underåriga har fri förfoganderätt över de pengar hon disponerar såframt, som lagberedningen uttryckte det, "ej särskilda omständigheter tala däremot". Sådana omständigheter skulle kunna vara barnets ålder och stövlarnas pris. Varken den underårigas ålder eller köpeobjektets värde kan därför medföra att nu ifrågavarande inköp skall anses vara av sådant slag att en förmyndare normalt inte skulle kunna låta en omyndig ombesörja detta på egen hand. Bolaget bör därför anses ha

---

⁵¹ Exempel på detta kan vara ringsignaler, logotyper, musik m.m. Ingående av SMS-lån har på senare tid blivit en skuldfälla för underåriga. SMS-lån ingås framförallt av 18-25 åringar och lämnas således utanför denna uppsats.

⁵² Marknadsföring riktad till barn och unga samt minderåriga som avtalsparter (Konsumentverket 2006-01-19) s 10-14.

⁵³ Mer diskussion om detta i analysdelen.

haft rätt att utgå ifrån att förmyndarens samtycke förelåg - inte minst med beaktande av hur själva köpet gick till. Svea hovrätt fastställde tingsrättens dom.

3.3.1.3 FT 3295-04 (FT 2160-05)

Rättsfallet tar sikte på när en förmyndare/målsman har skrivit under beställningar där det krävdes förmyndares/målsmans namnteckning för att få genomföra beställningen. Den underårige bestred betalningsföreläggandet och anförde att det inte var han som hade beställt varorna. I det aktuella fallet gällde det inte varor beställda från ett specifikt bolag utan det gällde många olika beställningar.⁵⁴ Den underårige hävdar att det var hans förmyndare/målsman som hade beställt dem i hans namn.

Norrköpings tingsrätt anförde i huvudsak följande.

Huvudregeln för föräldraförvaltning är att den underåriges föräldrar bestämmer hur tillgångar som står under deras förvaltning skall användas eller placeras.⁵⁵ En förmyndare skall omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde, samt att den enskildes medel i skälig omfattning skall användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt.⁵⁶ Nämnda stadganden i föräldrabalken är emellertid endast sanktionerade på sätt att förmyndare är skyldiga att ersätta skada som de uppsåtligen eller av vårdslöshet har orsakat den enskilde.⁵⁷ Det finns ingen möjlighet för den enskilde att frånträda ett avtal som slutits av förmyndaren för hans eller hennes räkning, även om förmyndaren handlat i strid mot de regler som gäller för förmyndarförvaltningen”. Den underårige blev alltså ersättningsskyldig i det här fallet. Göta hovrätt fastställde tingsrättens dom.⁵⁸

3.3.1.4 ARN 2003-7431

Säljare har haft rätt att utgå ifrån att förmyndares samtycke förelåg vid underårigs köp av mobiltelefon. En 17-åring köpte en mobiltelefon för 895 kr genom att betala kontant. När den underårige visade mobiltelefonen för sina föräldrar godkände de inte köpet. 17-åringen kontaktade bolaget och försökte lämna tillbaka telefonen. Det blev sedan ett fall för ARN där bolaget i huvudsak anförde att man har som rutin att inte neka en kund att köpa en vara om han eller hon betalar med kontanter. Någon kontroll av legitimation görs således inte i dessa fall och gjordes därför inte heller i det aktuella fallet.

I många fall får det alltså numera accepteras att en säljare har haft grundad anledning att utgå från att det föreligger samtycke till ett köp, eller att förmyndaren kommer att godkänna köpet i efterhand. Vid bedömning härav

---

⁵⁴ Bolagen som var inblandade var Mr Music AB, Bra Böcker AB, Apport post foto AB, Svenska klasskort AB, Svensk filmindustri AB, NE AB, Skandinavisk press AB och Lyssnarklubben.

⁵⁵ Jfr FB 13 kap 1 § 1st.

⁵⁶ Jfr FB 12 kap 3 och 4 §§.

⁵⁷ Jfr FB 12 kap 4 §.

⁵⁸ FT 2160-05 (2005-09-16).

är det dock av betydelse bl.a. hur gammal den underårige är, varans pris och vilket slag av vara det gäller.

Enligt ARN:s uppfattning kan det idag inte anses ovanligt att ungdomar i denna ålder själva handlar mobiltelefoner för detta, eller högre, belopp. Detta förhållande och det faktum att hon disponerade över denna summa i kontanter, gör att säljaren hade rätt att utgå ifrån att föräldrarnas samtycke förelåg. Nämnden anser därför att ett giltigt avtal har kommit till stånd. Nämnden hänvisar till 1988-års hovrättsfall som har beskrivits ovan.

3.3.2 Utan förmyndarnas samtycke

Om en underårig har ingått ett avtal utan samtycke av förmyndarna är avtalet enligt huvudregeln ogiltigt, oavsett motpartens goda tro rörande den underåriges omyndighet.⁵⁹ Det har i doktrinen diskuterats gällande tyst och konkludent samtycke genom att i efterhand samtycka till den underåriges avtal.⁶⁰ Ett sådant godkännande/samtycke i efterhand kallas att förmyndarna ”ratihaberar” den underåriges avtal.⁶¹

Näringsidkaren å sin sida får endast frånträda avtalet om detta inte har blivit godkänt av förmyndarna eller behörigen fullgjort.⁶² Avtalet blir behörigen fullgjort antingen av förmyndarna eller av den underårige med förmyndarnas samtycke eller av den underårige genom eget arbete eller med egendom som den underårige själv får förfoga över.⁶³

Om avtalet skulle anses ogiltigt medför det att var och en skall få tillbaka vad de mottagit d.v.s. prestationerna i avtalet skall gå åter. Om detta ej kan ske, t.ex. genom att varorna har förbrukats eller konsumerats av den underårige, skall denne utge ersättning för varornas värde. Dock skall denne bara utge ersättning i den utsträckning varan medfört skälig nytta för honom eller henne.⁶⁴ Detta innebär att man, om varan inte kan returneras, måste göra en nyttobedömning med stöd av praxis. Till sådant som anses nyttigt räknas bland annat mat och kläder och dylikt som normalt ingår i en underårigs livsföring.

---

⁵⁹ SOU 1988:40 s. 171 f.

⁶⁰ Walin & Vängby I, s. 9:5-6, SOU 1988:40 s. 171-175, prop. 1993/94:251, s. 111-112, Saldeen, 2005, s. 247-258.

⁶¹ Melin, Juridikens begrepp s. 321.

⁶² FB 9 kap 6 §.

⁶³ Walin & Vängby I, s. 9:16.

⁶⁴ Jfr NJA 1962 s. 481 angående ersättning till advokat som anlåtats av omyndig (äldre rätt). Jfr Walin & Vängby I, s. 9:20.

Om den underårige, genom falska uppgifter, om sin behörighet har vilselett den person som han/hon ingick avtalet med så skall den underårige utge ersättning för det negativa kontraktsintresset.⁶⁵ Var förfarandet straffbart skall ersättning utges enligt reglerna i skadeståndslagen.⁶⁶

3.3.2.1 MD 1986:4

MD har i avgörandet ansett att det är vilseledande att, när samtycke från förmyndare inte finns, låta underårige underteckna en handling som ger intryck av att avse en bindande förpliktelse.

Konsumentverket (KO) uppmärksammades, genom en anmälan från en konsumentrådgivare, på att ett videobolag hyrde ut bl.a. TV-spel, vilka kostar ca 700 kr att köpa, till barn och ungdomar. Uthyrningen skedde utan att bolaget först förvissat sig om att de underåriga har erforderligt samtycke från förmyndarna. Hyresvillkoren anges i ett kontrakt som hyresmannen undertecknade. Hyran uppgick till 20 kr/dag. Enligt villkoren svarar hyresmannen för att videoprogrammet återställs i oskadat skick efter hyrestiden. Hyresmannen är vidare skyldig att betala ersättning motsvarande återanskaffningsvärde eller servicekostnad för förkommet eller skadat program. I anmälningen redovisas ett uthyrningskontrakt med detta innehåll mellan den underårige och bolaget. Enligt 2 § marknadsföringslagen kan MD förbjuda näringsidkare att företa marknadsföringsåtgärd som strider mot god affärssed eller på annat sätt är otillbörlig mot konsumenter.

Enligt MD kan användningen av en sådan handling medföra att den underårige och dennes föräldrar tror att ett för dem bindande avtal har uppkommit genom den unges underskrift. MD förbjöd bolaget vid vite av 25 000 kr att vid uthyrning av TV-spel till underåriga, när erforderligt samtycke från förmyndaren ej föreligger, låta den underårige underteckna en handling som ger intryck av att en för den underårige bindande förpliktelse uppkommer genom undertecknandet.

Som ovan har nämnts kan en underårige inte utan förmyndares samtycke ingå ett giltigt avtal som binder den underårige.

3.3.2.2 ARN 89/R6163

En 17-åring köpte en cykel för 2 795 kr utan vetskap eller samtycke från förmyndaren. Den lämnades tillbaka en timme efter köpet, men näringsidkaren vägrade gå med på att köpet skulle gå tillbaka och erbjöd istället ett tillgodokvitto. Det framkom genom modern – förmyndaren – att

---

⁶⁵ Negativa kontraktsintresset – Den direkta förlust en part drabbas av på grund av kontraktsbrott. När det negativa kontraktsintresset ersätts är principen att parten skall få den ekonomiska situation såsom att ett avtal inte hade ingåtts. Jfr det positiva kontraktsintresset vilket innebär den direkta förlust för en part jämte utebliven vinst p.g.a. kontraktsbrott. När det positiva kontraktsintresset ersätts genom skadestånd skall parten i princip försättas i samma ekonomiska situation som han skulle ha fått om kontraktet fullgjorts.

⁶⁶ Se 2 kap. 2-3 §§ Skadeståndslagen.

17 åringen led av nedsatt funktion på högersida och p.g.a. detta hade svårt att cykla på ett säkert sätt.

ARN resonerade i korthet enligt följande. Enligt FB:s regler äger den som fyllt 16 år själv råda över vad han förvärvat genom eget arbete. I detta fall hade pojken köpt cykeln för pengar som han fått i skatteåterbäring baserad på ett till honom utgående sjukbidrag. Det var inte närmare upplyst i ärendet på vilka grunder sjukbidraget utbetalades. Föräldrabalkens regler måste emellertid, med hänsyn till sin skyddskaraktär - tolkas restriktivt, varför ARN i avsaknad av närmare utredning inte ansåg sig kunna likställa sjukbidraget med inkomst förvärvat genom eget arbete. Nämnden ansåg det dock tveksamt om inte näringsidkaren hade haft rätt att förutsätta att betalningen skedde med pengar som pojken själv hade arbetat ihop.

ARN noterade emellertid som ostridigt att förmyndaren låtit sonen disponera över pengarna på ett sätt som tydde på fri förfoganderätt. Varken sonens ålder, varans karaktär eller pris var omständigheter som talade emot att en sådan förfoganderätt förelåg. Näringsidkaren fick därför anses ha haft rätt att utgå från att pojken hade sin förmyndares samtycke att köpa cykeln.⁶⁷

Nämnden ansåg på grund av det anförda att köpet inte kunde angripas med åberopande av föräldrabalkens regler. Då det inte heller hade visats att cykeln varit behäftad med något fel i köprättslig mening, kunde förmyndarens yrkande inte bifallas.

3.3.2.3 ARN 1999-2281

En 14-åring köpte ett playstation med tillbehör som kostade 1 800 kr. Han betalade 1 000 kr vid köpet, vilka han förtjänat genom att dela ut reklam, resterande 800 kr skulle han betala i efterhand. Föräldrarna trodde att sonen hade lånat spelet eftersom kartong och kvitto saknades. Kvittot hittades dock efter att tag och föräldrarna insåg att deras son hade köpt spelet.

Föräldrarna yrkade att köpet skulle hävas men säljaren bestred yrkandet och hävdade att 14-åringens mamma hade samtyckt till köpet. ARN menar att det i praxis inte alltid har krävts ett verkligt, uttryckligt, samtycke från förmyndarens sida. Det har räckt att förmyndaren har gjort det möjligt för den omyndige att uppträda så att det ser ut som om han eller hon haft samtycke.⁶⁸ ARN kom dock fram till att modern inte vare sig i förväg eller i efterhand samtyckt till köpet. Hon har heller inte agerat på något sätt som givit säljaren rätt att utgå från att sonen haft hennes samtycke. Köpet ansågs ogiltigt och vardera parten återbar vad han mottagit eller utgivit.⁶⁹

---

⁶⁷ Jfr betänkande Förmyndarskap SOU 1988:40 s. 127-131 och 171-175.

⁶⁸ Se till det sagda NJA II 1924 s. 317, Walin, Föräldrabalken och Internationell föräldrarätt, 5 uppl. 1996, s. 316, SOU 1988:40 s. 127 ff. med där refererade avgöranden av nämnden samt hovrättsfallet RH 1988:82.

⁶⁹ Jfr FB 9 kap 7 §.

3.4 Underårigas bankmedel

En underårig får utan förmyndares tillstånd förfoga över medel som den underårige själv har satt in hos en bank efter det att han/hon har fyllt 16 år. Utan den underåriges samtycke får inte sådana medel betalas ut till förmyndaren. Om förmyndaren har fått överförmyndarens tillstånd att omhänderta medlen och visat banken bevis på det, får den underårige inte vidare förfoga över medlen.⁷⁰

Föräldrar som är förmyndare kan enligt huvudregeln fritt ta ut pengar från sina underåriga barns konton.⁷¹ Föräldrabalken sätter inga beloppsgränser det är således tillåtet för föräldrar att fritt ta ut pengar, medlen skall användas för den underåriges bästa. Även om en gåvogivare anmält att pengarna skall stå under särskild överförmyndarkontroll kan givaren inte vara säker på att spärren kvarstår. Överförmyndaren har att pröva om så skall vara fallet och givaren har ingen möjlighet att påverka det beslutet annat än genom att lämna sådana uppgifter till överförmyndaren som motiverar en fortsatt spärr.⁷²

Om överförmyndaren samtycker till det får förmyndaren placera den underåriges tillgångar placeras i aktier och andra värdepapper.⁷³ Förmyndaren kan också efter överförmyndarens samtycke använda den underårigas inkomster till understöd åt anhöriga eller andra som står den underårige nära.⁷⁴

---

⁷⁰ 9 kap 5 § Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse läs denna paragraf i kombination med FB 13 kap 8 § (Paragrafen torde ha sin största betydelse för sitt motsatsslut, nämligen att huvudregeln är att föräldrar inte behöver samtycke av överförmyndaren för att lyfta pengar från sina barns bankkonton. Detta gäller oavsett om förvaltningen är underkastad de strängare kontrollreglerna i detta kapitel eller inte) och FB 14 kap 8 §.

⁷¹ Jfr FB 13 kap 8 §.

⁷² Jfr FB 13 kap 9 §.

⁷³ Jfr FB 13 kap 6 § och FB 13 kap 5 §.

⁷⁴ Jfr FB 13 kap 11 §.

4 Underårigas skuldsättning

Underårigas skulder består främst av skatteskulder, skulder som följer av innehav av bil⁷⁵, böter i brottmål och avgifter till Brottsofferfonden och skadestånd.⁷⁶ Skulder gäller även exempelvis skolfoton, skol- och vårdavgifter och köp från Internet.⁷⁷

Skulderna kan delas in i två grupper

1. skulder som de underåriga själva har åsamkat sig
2. skulder som föranletts av föräldrarnas agerande eller brist på agerande.

Den första kategorin avser underåriga som genom sitt eget handlande ådömts böter, avgifter till Brottsoffermyndigheten, skadestånd eller skulder som härrör från underårigas egna ekonomiska transaktioner, såsom köp och hyra. Den andra kategorin avser främst böter och avgifter till Brottsofferfonden, fordonsrelaterade men även skatteskulder.

Underåriga kan ha tillgångar av flera olika slag. En uppdelning kan i detta sammanhang göras mellan reala tillgångar⁷⁸ och finansiella tillgångar⁷⁹. Cirka 90 % av nettoförmögenheten hos underåriga utgörs av finansiella tillgångar som just bankmedel, aktier eller andelar i fonder; endast i sällsynta fall är barn ägare av fastigheter.

Den allra senaste statistiken från KFM visar att det i dagsläget finns 2778 underåriga gäldenärer i indrivnings och utsökningsdatabasen med en total skuld om 25 626 590 kr. Målen är fördelade på 4 460 A-mål (7 538 373 kr) och 1518 E-mål (18 088 217 kr).⁸⁰ Underårigas skulder minskar till antalet i KFM:s register men summan är fortfarande hög.⁸¹ Att observera är att en oerhört liten del av de underåriga som finns hos inkassobolagen går vidare till KFM för utmätning bl.a. för den sakens skull att det inte finns så mycket av utmätningensvärde hos en underårig.

4.1 Statistik för åren 2003-2007

Kronofogdemyndigheten tar årligen fram statistik och använder sig av två olika program. Det ena programmet heter PLEX och står för Planering och Ledning för Exekutionsväsendet. Det andra programmet som används är

---

⁷⁵ Se avsnitt 3.2.1 nedan angående brukarregistreringen – ny lag från den 1 oktober 2006.

⁷⁶ A-mål är en förkortning av allmänna mål och är bl.a. fordringar som stat och kommun har, såsom skatter, böter och studiemedel m.m.

⁷⁷ E-mål är en förkortning av enskilda mål och avser fordringar till privata aktörer som t.ex. kontokortsskulder, banklån, konsumentköp och hyresskulder m.m.

⁷⁸ Oftast en villa, bostadsrätt, fritidshus eller annan fastighet se SOU 2004:112 s. 109

⁷⁹ T.ex. bankmedel, andelar i aktiefonder, börsnoterade aktier och andelar i räntefonder

⁸⁰ WINREX-statistik från den 13 april 2007.

⁸¹ Se bilaga 1 längst bak i uppsatsen (WINREX-statistik för år 2003-2007).

WINREX och är KFM:s utsökningsregister där bl.a. skuldsatta gäldenärer återfinns.

4.1.1 2003

Antal gäldenärer:	5 682 st (Underåriga födda 1985-2003)
Antal A-mål	11 395 st
Antal E-mål:	1 672 st
Summa i A-mål:	19 746 677 kr
Summa i E-mål:	18 804 592 kr
Total skuld:	38 551 269 kr ⁸²

4.1.2 2004

Antal gäldenärer:	5 192 st (Underåriga födda 1986-2004)
Antal A-mål	10 113 st
Antal E-mål:	1 963 st
Summa i A-mål:	16 028 704 kr
Summa i E-mål:	23 153 651 kr
Total skuld:	39 182 355 kr ⁸³

4.1.3 2005

Antal gäldenärer:	3 942 st (Underåriga födda 1987-2005)
Antal A-mål	7 642 st
Antal E-mål:	1 739 st
Summa i A-mål:	12 521 554 kr
Summa i E-mål:	19 271 444 kr
Total skuld:	31 792 998 kr ⁸⁴

4.1.4 2006

Antal gäldenärer: **3 352 st** (Underåriga födda 1988-2006)⁸⁵

4.1.5 2007

Antal gäldenärer:	2 778 st (Underåriga födda 1989-2007)
Antal A-mål	4 460 st
Antal E-mål:	1 518st
Summa i A-mål:	7 538 373 kr
Summa i E-mål:	18 088 217 kr
Total skuld:	25 626 590 kr ⁸⁶

---

⁸² Statistik från WINREX 2003-07-08 (se bilaga i uppsatsen).

⁸³ Statistik från WINREX 2004-09-21 (se bilaga i uppsatsen).

⁸⁴ Statistik från WINREX 2005-07-08 (se bilaga i uppsatsen).

⁸⁵ KFM kunde inte plocka fram någon heltäckande statistik för 2006 som de kunde göra med de övriga åren. Men läsaren får sig ändå en god bild hur underårigas skuldsättning har minskat.

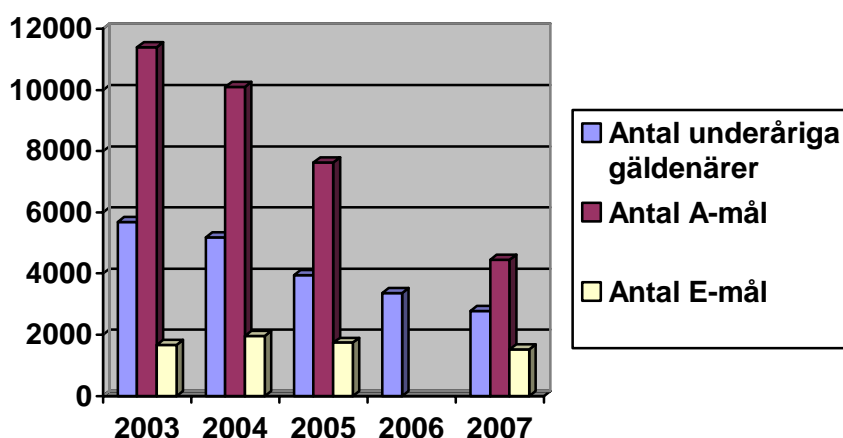
⁸⁶ Statistik från WINREX 2007-04-13 (se bilaga i uppsatsen).

4.1.6 Sammanfattning av statistik

Nedan kommer det att visas två stycken tämligen enkla diagram för att läsaren skall få en mer översiktlig bild över hur underårigas skuldsättning har minskat de senaste åren. Det framgår tydligt i diagrammen att både antalet mål med underåriga och deras totala skuldbelopp har sjunkit.

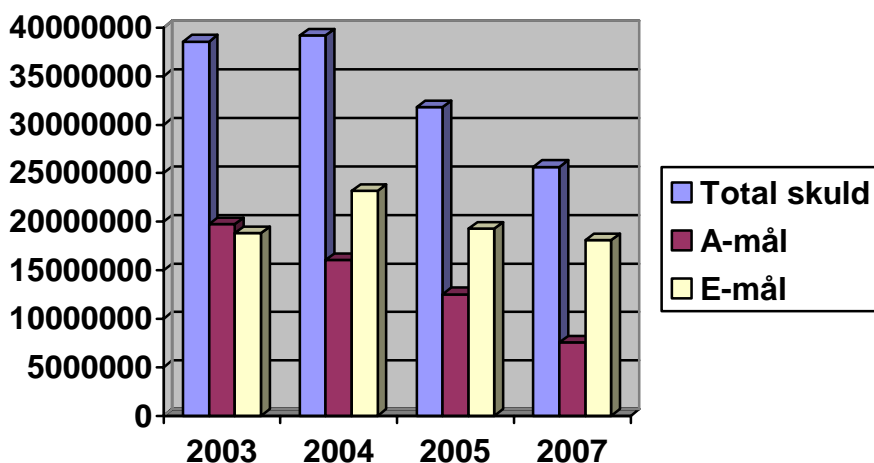
4.1.6.1 Underåriga gäldenärer med antal mål

I diagrammet visas antalet gäldenärer mellan 2003-2007 tillsammans med antalet A- och E-mål.

4.1.6.2 Beloppsstorlek

I diagrammet visas det totala skuldbeloppet för underåriga gäldenärer mellan 2003-2007. Diagrammet delar även upp summan för A- och E-mål i varsin stapel.

4.2 De vanligaste skuldtyperna

4.2.1 Fordonsrelaterade skulder

Regeringen redovisade att det sommaren 2003 fanns 5 682 underåriga registrerade i KFM:s register med en total skuld om ca 38,5 miljoner kronor. Av beloppet utgjorde omkring 5 miljoner kronor skulder som uppkommit som en följd av barns innehav av motorfordon. I februari samma år var 4 167 barn under 15 år registrerade som ägare till sammanlagt 4 918 fordon. Det underårige kunde vara registrerad ägare till ett eller två fordon.⁸⁷

I skrivande stund har 194 st. underåriga fordonsskatteskulder om 379 170 kr och 135 st. underåriga felparkeringsavgifter om 1 203 337 kr. Fordonsskatteskulderna har mer än halverats bara under en treårsperiod. Likadant är det för felparkeringsavgifterna.⁸⁸

Dessa kraftiga minskningar kan delvis förklaras med den lagändring som trädde i kraft den 1 oktober 2006. Lagändringen innebär att underåriga inte kan stå registrerad som ägare till ett fordon som han eller hon inte har förarbevis eller körkort för.⁸⁹ Fordonsägaren, i det här fallet förmyndaren skall registreras i vägtrafikregistret och blir den som ansvarar för försäkringar, avgifter och skatter.

4.2.2 Skatteskulder

Den beloppsmässigt största delen av barns registrerade skulder hos KFM har utgjorts av skatter.⁹⁰ Den senaste statistiken visar att det just nu finns 704 underåriga gäldenärer med en total skuld om 3 192 287 kr fördelat på 769 olika mål. Antalet underåriga gäldenärer och den totala skatteskulden har minskat i mycket stor omfattning under de senaste åren.⁹¹

---

⁸⁷ Prop. 2005/06:117 s.17.

⁸⁸ WINREX statistik specifikt över de olika skuldtyperna. År 2004 var fordonsskatteskulderna 963 947 kr och felparkeringsavgifterna 2 770 094 kr. År 2005 var fordonsskatteskulderna 766 208 kr och felparkeringsavgifterna 2 321 520 kr.

⁸⁹ Enligt 4 a § lagen om (2001:558) om vägtrafikregister skall, när ett barn uppges vara ägare till ett fordon, lagen istället tillämpas på en förmyndare för barnet. Förmyndaren skall alltså registreras i vägtrafikregistret. Motsvarande skall gälla om barnet uppges inneha fordonet på grund av kreditköp med förbehåll om återtaganderätt eller med nyttjanderätt för en bestämd tid om minst ett år. Undantag skall gälla för fordon som barnet har behörighet att själv framföra. Det sagda innebär att betalningsskyldighet som vilar på den registrerade ägaren, t.ex. felparkeringsavgift och fordonsskatt, belastar förmyndaren och inte den underårige. I andra lagar på vägtrafikområdet som innehåller regler om betalningsskyldighet för ägaren av ett fordon finns bestämmelser med samma innebörd.

⁹⁰ Numera är den största A-måls posten skadestånd p.g.a. brott och böter.

⁹¹ WINREX statistik specifikt över de olika skuldtyperna. När det i uppsatsen presenteras statistik kring skatteskulderna bygger detta på varje skettekott. År 2005 var antalet underåriga gäldenärer 1 118 st med en total skatteskuld om 5 141 511 kr fördelat på 1320 mål. År 2004 var antalet underåriga gäldenärer 1 378 st med en total skatteskuld om 5 975 129 kr fördelat på 1638 mål.

Många underåriga har medel på bankkonton, där skatten på räntan avdrages automatiskt av den som betalar ut räntan. Liknande är det med underårigas innehav av aktier och fonder, där skatten på utdelningarna dras automatiskt. Annorlunda förhåller det sig med kapitalvinster vid försäljning av aktier eller fondandelar, där försäljningarna måste deklarerars och skatten betalas långt senare. De största skatteskulderna kommer från sådana försäljningar och förorsakas ofta av förmyndarnas bristande ansvar för deklaration och skattebetalning. Den största delen av dessa skatteskulder utgörs av obetald inkomstskatt på kapitalinkomst.

4.2.3 Bötesskulder och skulder till Brottsofferfonden

Bötesskulder och skulder till Brottsofferfonden är i särklass den största A-målsposten i dagsläget. I nuläget finns 842 underåriga gäldenärer med en total skuld om 1 694 134 kr fördelade på 985 st. mål i böter. 948 gäldenärer är skyldiga totalt 876 292 kr fördelat på 1061 st. mål till brottsofferfonden. Skadeståndsskulder är den vanligaste enskilda skulden bland 15–18-åringar. Men precis som när det gäller fordonsrelaterade skulder och skatteskulder har skulder p.g.a. brott också minskat i antal och totalt skuldbelopp.⁹²

Det har funnits signaler som tytt på att många av dessa underåriga personer har registrerats hos KFM på grund av bristande administrativa rutiner vid inbetalning av t.ex. skadestånd. En person som dömts att betala skadestånd i ett brottmål förstår ofta inte hur denne ska bära sig åt för att reglera skulden. Många väntar på krav från målsäganden, som i sin tur fått information från KFM om möjligheten att begära verkställighet. Detta leder till att personer kan komma att registreras i KFM:s register. Bristerna med hanteringen av skadestånd i brottmål kan leda till besvär och problematiska situationer både för den skadelidande och för den skadeståndsskyldige.⁹³

4.2.4 Skulder för konsumtion m.m.

Barn och ungdomar har en helt annan praktisk möjlighet att ingå avtal idag än förr. Idag kan avtal ingås via internet, mobiltelefoner och vanliga betalsamtal. Den kommersiella tyngden ökar hela tiden dels genom att marknadsföringen blir allt mer påträngande. Det blir samtidigt ur bevishänseende svårt för försäljaren vid t.ex. ett köp via Internet att visa vem de egentligen har ingått avtal med om denna avtalspart var underårig eller över 18 år.⁹⁴

---

⁹² WINREX statistik specifikt över de olika skuldtyperna. År 2004 var det 1532 underåriga gäldenärer med en total skuld om 3 294 263 kr uppdelat på 1 889 st mål Till brottsofferfonden var det år 2004 1700 gäldenärer med en total skuld om 1 626 495 kr fördelat på 2 325st mål. År 2005 var det 1245 underåriga gäldenärer med en total skuld om 2 635 420 kr fördelat på 1 513 st mål. Till brottsofferfonden var det år 2005 1 427 st gunderåriga gäldenärer med en total skuld om 1 334 476 kr fördelat på 1 879 st. mål.

⁹³ Rapport 2004:4 (Skatteverket).

⁹⁴ Se ovan under underårigas ingående av avtal.

Detta kan innebära en ökad risk för att underåriga skuldsätter sig själva.

Statistikavsnittet ovan har visat på att E-målen inte alls minskar i samma takt som A-målen. Exempel på konsumtionsskulder kan vara köp av mobiltelefoner, köp av skolkataloger, skol- och vårdavgifter och köp från Internet m.m.

5 Förmynderskap

5.1 Förmynderskapets historik

De bestämmelser som fanns i 1734 års Ärvdabalk (ÄB) gällande reglerna på förmynderskapsrättens område kom att ersättas med lagen 1924 om förmynderskap. Genom 1924-års lag blev principen om en offentlig kontroll av förmyndares vård om omyndiga och deras egendom fullt ut genomförd i svensk rätt. När Föräldrabalken (FB) tillkom 1949 upptogs bestämmelserna i förmyndarskapslagen efter en i huvudsak endast formell överarbetning i denna balk.⁹⁵ Förslag till ändringar i förmyndarskapslagstiftningen lämnades år 1974.⁹⁶ Samma år infördes även den nuvarande myndighetsåldern 18 år. Mellan 1969-1974 var denna ålder 20 år och dessförinnan 21 år.⁹⁷ År 1969 sänktes myndighetsåldern från 21 till 20 år. Redan genom lag 1974:236 sänktes den till 18 år. Numera kännetecknas omyndighetstillståndet främst av inskränkningar i förmågan att kunna företa rätthandlingar.

5.1.1 1995 års förmynderskapsreform – den fria föräldraförvaltningen

Vid tidpunkten för 1995 års förmynderskapsreform vilade de gällande förvaltningsreglerna i FB i huvudsak på 1924 års förmynderskapslag som kännetecknades av en strävan att skapa trygghet för att den underåriges medel bevarades och gav en skälig avkastning. Reglerna var detaljerade och i många fall svårtolkade, såväl de egentliga förvaltningsreglerna som bestämmelserna om redovisning och kontroll, och kännetecknades av en äldre tids syn på ekonomiska förhållanden.⁹⁸

Reformen på förmynderskapsrättens område innebar att ordningen för förmyndares, gode mäns och förvaltares vård av egendom och tillsynen över sådan förvaltning moderniserades och avreglerades genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 1995.⁹⁹ Synen på förmyndares förvaltning ändrades och förklaringen sägs i förarbetena vara, att det finns en naturlig intressegemenskap mellan föräldrar och barn, vilken skall vara utgångspunkten för en stor frihet för föräldrars förmyndarförvaltning.¹⁰⁰ Ett viktigt skäl till att regelsystemet kom att förenklas för det stora flertalet av förmyndarförvaltning, d.v.s. föräldrars förvaltning, var även att

⁹⁵ Saldeen, Barn och föräldrar 4 uppl s. 195 f.f.

⁹⁶ Prop. 1974:142, LU 1974:38, SFS 1974:1038.

⁹⁷ Saldeen, Barn- och föräldrarätt 5 uppl s. 14 Se även prop. 1974:44.

⁹⁸ SOU 2004:112 s. 101.

⁹⁹ Prop. 1993/94:251, bet 1994/95:LU3 och rskr 1994/95:29.

¹⁰⁰ A. prop. s 100.

överförmyndarkontoren skulle få möjlighet att koncentrera sin verksamhet till färre, men av lagstiftaren viktigare ansedde förvaltningar.¹⁰¹

Sedan 1995 gäller i korthet att föräldrars förmyndarförvaltning d.v.s. förvaltning av sina barns tillgångar, visserligen står under överförmyndarens tillsyn men i praktiken är fri. Föräldrar som är förmyndare får förvalta barnens tillgångar i regel utan krav på att hämta tillstånd från överförmyndaren och utan att behöva redovisa sin förvaltning till överförmyndaren. Uppgår värdet av barnets tillgångar till mer än åtta basbelopp skall dock föräldrarna redovisa för sin förvaltning.¹⁰²

Samtidigt finns det möjlighet att ställa viss egendom under s.k. särskild överförmyndarkontroll för att ge en omyndigs egendom extra skydd.¹⁰³ För vissa särskilda transaktioner, t.ex. att upptaga lån för barnets räkning, måste alltid överförmyndarens tillstånd inhämtas.¹⁰⁴

Sammantaget kan sägas att syftet med förmynderskapsreformen var att modernisera reglerna på området och att få till stånd en avreglering utan att berättigade skyddsintressen sattes åt sidan. I praktiken innebar reformen väsentliga inskränkningar i reglerna om redovisning och kontroll av föräldrars förvaltning av barns egendom.

5.1.2 SOU 2004:112 – översyn av 1995 års lag

Regeringen tillkallade i april 2002 en särskild utredare för att bl.a. utvärdera den lagstiftning om förmyndares, gode mäns och förvaltares förvaltning av egendom och tillsynen över sådan förvaltning som beslutades år 1995.¹⁰⁵

Utredningen, som antagit namnet - Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare, redovisade sitt arbete i december 2004 i slutbetänkandet SOU 2004:112 - Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna.

En av utredningens huvuduppgifter har varit att utvärdera 1995 års förmynderskapsreform, särskilt de delar av reformen som behandlar avregleringen av föräldrars förmyndarförvaltning.

Genom 1995 års reform utsträcktes det område inom vilket föräldrar fritt får förvalta sina barns egendom. Genom denna avreglering minskade således överförmyndarnas kontroll av hur barns tillgångar används. En viktig uppgift för utredningen har varit att följa upp verkningarna av denna avreglering. Av undersökningar som utredningen gjorde framgår det att risken har ökat för att underårigas berättigade intressen kommer i kläm till följd av att föräldrarna i sin förvaltning numera har en större frihet att agera och dessutom står under mindre kontroll. Vad som kan hända är bl.a. att föräldrar förbrukar barnets tillgångar för egen räkning, företar äventyrliga spekulationer med barnets medel eller på ett eller annat sätt sätter barnet i skuld. Utredningen anser att en återgång till den tidigare ordningen med

---

¹⁰¹ A. prop. s 107.

¹⁰² Jfr FB 13 kap 3 §.

¹⁰³ Jfr FB 13 kap 2 §

¹⁰⁴ Jfr FB 13 kap 12 §

¹⁰⁵ Dir. 2002:55 och 2004:56.

komplikerade redovisnings- och kontrollregler är utesluten. Vissa begränsande åtgärder bör dock vidtas för att skärpa kontrollen över föräldraförvaltningarna. Enligt utredningens mening bör det i större utsträckning än i dag göras bedömningar av föräldrars förvaltning vid tillfällen då utbetalningar av vissa slag kommer barnen till del. Vidare bör överförmyndarnas möjligheter att få information om misstänkta brister i föräldrarnas förvaltning förbättras, särskilt i fall då barnen har satts i skuld. Barnens skydd mot skuldsättning bör stärkas, likaså deras skydd för erhållna gåvor. Utredningen diskuterar även utbetalning av större ekonomiska tillskott genom t.ex. skadestånd etc. Utredningen föreslår att sådana pengar skall utbetalas till ett spärrat konto. Utredningen menar att ett spärrat konto skulle skapa bättre förutsättningar för överförmyndaren att säkerställa så att förvaltningen är tillfredsställande när barn och hjälpbehövande personer får större ekonomiska tillskott.¹⁰⁶

5.1.3 Åtgärder för att hindra att underåriga blir skuldsatta enligt SOU 2004:112

Frågor om barns skuldsättning har övervägts av utredningen och de anser att överförmyndarens möjligheter att få information om misstänkta brister i föräldrarnas förvaltning bör förbättras, särskilt i fall då barnen har satts i skuld. Barns skydd mot skuldsättning bör stärkas, likaså deras skydd för erhållna gåvor. Information till föräldrarna om reglerna för förvaltning av underårigas medel bör bli bättre.¹⁰⁷

En stor andel av skulderna hänför sig till skadestånd på grund av brott som den underårige gjort sig skyldig till. En betydande del av skulderna beror emellertid på att den underåriges föräldrar har låtit registrera ett fordon i barnets namn. Detta får till följd att barnet riskerar att sättas i skuld på grund av fordonsskatt, avgift för trafikförsäkring och avgifter för oriktig parkering m.m. som inte betalas i rätt tid. För att förhindra att barn sätts i skuld på grund av deras föräldrars fordonsinnehav föreslog utredningen att det införs bestämmelser som innebär att den underåriges förmyndare görs betalningsskyldig för dessa kostnader trots att fordonet i fråga är registrerat på barnet.¹⁰⁸

När det gäller barns skulder på grund av brott gör utredningen bedömningen att skadeståndslagens bestämmelser om jämkning av underårigas skadeståndsskyldighet är tillfredsställande. Beträffande barns skatteskulder gör utredningen bedömningen att frågan huruvida preliminärbeskattning av kapitalvinst vid försäljning av värdepapper skall göras direkt vid försäljningen av värdepapper bör utredas ytterligare.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Jfr FB 16 kap. 11 § samt SOU 2004:112 s 125 ff.

¹⁰⁷ SOU 2004:112 s. 115 ff.

¹⁰⁸ Se avsnittet gällande underårigas fordonsskulder och lagändringen i vägtrafikregistret den 1 oktober 2006.

¹⁰⁹ SOU 2004:112 s 130 ff.

5.2 Föräldrars förmyndarförvaltning

Föräldrar är normalt vårdnadshavare för sina barn. Som vårdnadshavare ansvarar de för sitt barns personliga förhållanden och skall se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och god fostran blir tillgodosett.

Vårdnadshavare är dock normalt även förmyndare och som sådana skall de förvalta barnets egendom och företräda barnet i ekonomiska angelägenheter. Är båda föräldrarna vårdnadshavare skall förmynderskapet i princip alltid utövas gemensamt.¹¹⁰

I FB, som är den lag som styr vårdnadshavares och förmyndares skyldigheter, sägs att förmyndare skall fullgöra sina skyldigheter på ett omsorgsfullt sätt och alltid handla på sådant sätt som bäst gagnar barnet.¹¹¹ Till förmyndarens skyldigheter hör även att se till att barnets medel i skälig omfattning används för barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt.¹¹² Sådana medel som inte används för dessa ändamål skall placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning. Förmyndaren förutsätts även i viss omfattning fortlöpande föra räkenskaper över sin förvaltning och göra anteckningar om sina övriga åtgärder.¹¹³

En viktig princip är vidare att alltid förvara den omyndiges egendom särskilt och således inte blanda samman den med egen eller annans egendom, t.ex. barnets syskon, som förmyndaren förvaltar.¹¹⁴ I viktiga frågor skall förmyndaren alltid höra ett barn som fyllt 16 år.¹¹⁵ Förmyndare har skadeståndsansvar gentemot barnet för sin förvaltning av egendomen. Observera att en förmyndare inte får företräda sitt barn vid rättshandling eller rättegång mellan förmyndare och barn. I sådana fall skall en god man förordnas att tillfälligt företräda barnet.¹¹⁶

5.2.1 Förmyndares skyldigheter

Kapitlet fick ny rubrik och lydelse genom SFS 1994:1433.¹¹⁷ I samband med det upphävdes reglerna om inskrivning av förmynderskap, godmanskap och förvalterskap som tidigare fanns i detta kapitel. De regler som nu återfinns i kapitlet kommenteras utförligt i doktrinen.¹¹⁸ Syftet med reformen var att modernisera reglerna på området och anpassa dem till dagens behov. Reglerna om redovisning och kontroll av förmyndares

---

¹¹⁰ Se FB 6 kap samt FB 10 kap 2 §.

¹¹¹ Jfr FB 12 kap 3 §.

¹¹² Se FB 12 kap 4 §.

¹¹³ Jfr FB 12 kap 5 §.

¹¹⁴ Jfr FB 12 kap 6§.

¹¹⁵ Jfr FB 12 kap 7 §.

¹¹⁶ Jfr FB 12 kap 8 §.

¹¹⁷ Prop. 1993/94:251, 1994/95:LU3.

¹¹⁸ Bl.a. i Walin & Vängby – kommentarer till föräldrabalken, Westman Förmynderskap, 2005 s. 55-92.

förvaltning har inskränkts väsentligt beträffande föräldrars förvaltning av sina barns tillgångar. Överförmyndarens kontroll skall vara inriktad på de fall då värdet av barnets tillgångar överstiger åtta basbelopp.¹¹⁹

5.2.2 Allmänna bestämmelser FB 12 kap

Förmyndare skall omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde.¹²⁰ Stadgandet är vägledande för förmyndare, gode män och förvaltare. Vilka insatser som gode män och förvaltare skall göra styrs i första hand av förordnandets utformning. Även om det inte särskilt anges i förordnandet att ställföreträdaren skall sörja för den enskildes person kan det krävas en viss personlig intressebevakning. Ställföreträdaren skall se till att den enskildes medel används för hans eller hennes nytta.¹²¹ För att kunna uppfylla det kravet måste ställföreträdaren skaffa sig tillräcklig kännedom om den enskildes personliga förhållanden.¹²²

Den enskildes medel skall i skälig omfattning användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt.¹²³ Med nytta i övrigt avses vård och rekreation m.m. I många fall kan det sålunda vara befogat att den enskildes medel används för att bekosta en bättre bostad eller en annan form av vård. Det kan också ligga i den enskildes intresse att få göra en rekreationsresa eller dylikt.¹²⁴ Det primära är dock att den enskildes medel skall användas till hans eller hennes nytta, inte att de skall ge så hög avkastning som möjligt. I förarbetsuttalanden påpekas särskilt att det inte finns några hinder att använda mer än regelbunden inkomst och avkastningen av befintligt kapital i förvaltningen.¹²⁵ Bestämmelsen bildar utgångspunkt för de närmare föreskrifter om föräldrars förmyndarförvaltning som finns i FB 13 kap. Bestämmelsen har också betydelse för överförmyndarens verksamhet när det gäller frågor om samtycke till olika åtgärder och tillsynen.¹²⁶

Det har under remissbehandlingen av Förmyndarskapsutredningens betänkande påpekats att gode män och förvaltare allt för ofta ser som sin viktigaste uppgift att iaktta sparsamhet med den enskildes medel. Det kan därför finnas anledning att återigen påpeka att det primära är att den enskildes medel skall användas till hans eller hennes nytta. Om det behövs för att den enskildes behov skall täckas, finns inga hinder att använda mer än avkastningen av befintligt kapital och andra periodiska intäkter.¹²⁷ När det gäller underåriga måste givetvis den underåriges ålder, föräldrarnas villkor och andra individuella förhållanden vägas in vid bedömningen av vad som ryms inom en tillåten medelsanvändning. Det bör inte vara

---

¹¹⁹ Jfr FB 13 kap 2 §.

¹²⁰ Jfr FB 12 kap 3 §.

¹²¹ Jfr FB 12 kap 4 §.

¹²² Prop. 1987/88:124 s. 188 ff.

¹²³ Jfr FB 12 kap 4 §.

¹²⁴ Prop. 1987/88:124 s. 188.

¹²⁵ Prop. 1993/94:251 s. 212.

¹²⁶ Walin Gösta, Föräldrabalken och internationell föräldrarätt, 5 uppl. s. 397-398.

¹²⁷ Prop. 1993/94:251 s 212.

uteslutet att den underåriges medel används till inköp av något som kommer inte bara den underårige själv utan även föräldrarna och familjen i övrigt till godo. Här kan undantagsvis inköp av t.ex. en bil eller ett fritidshus komma i fråga.¹²⁸ Det måste dock hela tiden beaktas att det är den underåriges intresse som skall vara huvudsaken och de övriga nämndas intresse en bieffekt, och inte det motsatta.

5.2.3 Förmyndares skadeståndsskyldighet

Som det inledningsvis i det här kapitlet omnämndes kan en förmyndare bli skadeståndsskyldig om denne försummar sin förvaltningsuppgift.

Förmyndare, gode män och förvaltare är skyldiga att ersätta skada som de uppsåtligt eller av vårdslöshet har orsakat den enskilde.¹²⁹ Såväl positiva handlingar som underlåtenhet kan utlösa skadeståndsskyldigheten.¹³⁰ Om flera förmyndare, gode män eller förvaltare är ansvariga, svarar de solidariskt för ersättningen. Ersättningsansvaret skall slutligt fördelas mellan de ansvariga efter vars och ens grad av vållande. Kan det inte slås fast att den ene har vållat skadan i högre grad än den andre svarar de lika inbördes. Om någon saknar tillgångar att betala sin andel med, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas enligt samma grunder.¹³¹

Talan om ersättning skall väckas inom ett år från det att handlingar som har lämnats över till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen. Om talan inte väcks inom nämnda tid, är talerätten förlorad. Detta gäller inte, om ställföreträdaren har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande.¹³²

En tvist på grund av förmyndares, god mans eller förvaltares förvaltning väckas vid rätten i den ort där den omyndige eller den för vilken god man eller förvaltare är eller varit förordnad har sitt hemvist, eller också vid rätten i den ort där förvaltningen förts. Har någon haft annans egendom till förvaltning, får tvist på grund av förvaltningen väckas vid rätten i den ort där förvaltningen förts.¹³³ Stadgandet talar även om s.k. forum administrationis såsom fakultativt särskilt forum. I vissa fall föreligger enligt första stycket möjligheten att tala även vid angivna hemvistfora.¹³⁴

Uppstår fråga om rättshandling eller rättegång mellan en omyndig och förmyndaren, förmyndarens make eller sambo eller någon som förmyndaren

---

¹²⁸ Prop. 1993/94:251 s 213.

¹²⁹ Jfr FB 12 kap 14 § och RB 10 kap 7 §.

¹³⁰ Walin & Vängby I, s. 12:29. Se även NJA 1940 s. 336 och NJA 1951 s. 245.

¹³¹ Walin & Vängby I, s. 12:30.

¹³² Här avses i första hand sluträkningen. Så länge uppdraget som ställföreträdare består kan alltså den enskildes eventuella fordran på skadestånd inte preskriberas. Jfr FB 12 kap 14-15 §§ i kombination med FB 16 kap 8 §.

¹³³ RB 10 kap 7 §.

¹³⁴ Ekelöf (Rättegång andra häftet) s. 33.

företräder, har förmyndaren inte rätt att företräda den underårige.¹³⁵ Har syskon samma förmyndare, får förmyndaren dock företräda de omyndiga vid arvsförfarande mellan dem, om de inte har inbördes stridande intressen.

En god man eller förvaltare har inte rätt att företräda den enskilde, om det uppstår en fråga om rättshandling eller rättegång mellan den enskilde å ena sidan och den gode mannen eller förvaltaren, hans eller hennes make eller sambo eller någon som han eller hon företräder å den andra sidan.

Om en förmyndare, god man eller förvaltare har slutit avtal i strid med första eller andra stycket, tillämpas FB 9 kap. 7 § första stycket i fråga om återbärings- och ersättningskyldighet.¹³⁶

5.3 Föräldrar som förmyndare FB 13 kap

Kapitlets nya lydelse trädde i kraft den 1 juli 1995 och saknar direkt motsvarighet i tidigare bestämmelser. Grundtanken är att föräldrar på ett annat sätt än förordnade ställföreträdare har en naturlig intressegemenskap med dem som de företräder och att kontrollen från det allmännas sida därför i normala fall bör kunna inskränkas till att avse föräldraförvaltningar av större omfattning.¹³⁷ Innan 1995 fanns det komplicerade redovisnings- och kontrollregler.¹³⁸ Nu är som sagt inslaget av samhällskontroll avsevärt mindre beträffande det stora flertalet föräldraförvaltningar.¹³⁹ Bl.a. begränsas kravet på överförmyndarens samtycke i stor utsträckning.

Reglerna gällande föräldraförvaltningar som står under överförmyndarens kontroll kan dock tjäna som riktlinjer även för föräldraförvaltningar som formellt inte omfattas av dem.¹⁴⁰ Det bör observeras att flera regler i kapitlet är tillämpliga på samtliga föräldraförvaltningar, bl.a. gåvoförbudet¹⁴¹ samt kravet på överförmyndarens samtycke för dels dispositioner rörande fast egendom,¹⁴² dels att ta upp lån.¹⁴³ Vidare bör noteras att två stora ändringar, slopande av deponeringsplikten avseende värdehandlingar och slopande av kravet på överförmyndarspärade bankkonton, gäller samtliga föräldraförvaltningar.

---

¹³⁵ Jfr RH 1982:115 - Föräldrar har i sin egenskap av förmyndare och ställföreträdare för sina omyndiga barn hos överförmyndarnämnden ansökt om tillstånd att upptaga lån på de omyndigas vägnar. Avsikten var att föräldrarna själva skulle försträcka barnen medlen att användas för viss penningplacering. Sedan såväl överförmyndarnämnden som tingsrätten avslagit deras begäran härom, har hovrätten undanröjt överförmyndarnämndens och tingsrättens beslut och avvisat barnens talan, enär föräldrarna inte ägt rätt att företräda barnen vid den ifrågavarande rättshandlingen och således ej varit behöriga att som ställföreträdare ansöka om tillstånd hos överförmyndarnämnden eller överklaga nämndens beslut.

¹³⁶ FB 12 kap 8 §.

¹³⁷ Se avsnittet gällande åtta-basbeloppsregeln.

¹³⁸ Kapitlet fick ny rubrik och lydelse genom SFS 1994:1433.

¹³⁹ Underårige som har tillgångar under åtta prisbasbelopp, se FB 13 kap. 2 §.

¹⁴⁰ Jfr 13 kap. 4-7 §§.

¹⁴¹ FB 13 kap. 11 §.

¹⁴² FB 13 kap. 10 §.

¹⁴³ FB 13 kap. 12 §.

5.3.1 RH 1997:115

I RH 1997:115 togs frågan upp gällande en förälders förmyndarförvaltning. Periodvis hade modern förbrukat förhållandevis stora belopp för kläder och rekreation.

1990 ärvde två barn drygt 59 000 kr vardera efter deras fars bortgång. Mamman avstod för sin del arv om 50 000 kr till respektive barn. Vid 1994 års slut uppgick barnens tillgångar till drygt 188 000 kr. Överförmyndarnämnden (ÖFN) i Malmö (1995-06-14) beslutade att mammans förmyndarförvaltning skulle stå under överförmyndarkontroll med motiveringen att det gjorts upprepade uttag på barnens konton. Särskilt påpekades att barnens konton skulle fortsätta vara spärrade med överförmyndarkontroll.

Malmö tingsrätt fann att det förelåg särskild anledning att begränsa förmyndarens möjlighet att ta ut pengar som satts in på banken.

Hovrätten upphävde TR och ÖFN:s beslut och anförde i huvudsak följande. Förmyndare skall förvalta omyndigas tillgångar och företräda dem i angelägenheter som rör dessa. Förmyndare skall se till att den underåriges medel i skälig omfattning används för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål skall placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning.¹⁴⁴

Det går bra att använda mer än endast avkastningen av befintligt kapital och andra periodiska intäkter, om detta behövs för att täcka den underåriges behov. Vid bedömningen av vad som ryms inom en tillåten medelsanvändning måste den underåriges ålder, föräldrarnas villkor och andra individuella förhållanden vägas in.¹⁴⁵

Enligt tidigare gällande regler var sådan förvaltning underkastad en omfattande samhällskontroll. Om placering av tillgångar fanns ingående bestämmelser. Penningmedel skulle som huvudregel sättas in på räntebärande konto hos bank och, fränsett årlig avkastning, inte få disponeras annat än med samtycke av överförmyndare. Det tidigare systemet har ansetts vara tungrott och svåröverskådligt och stå i mindre god överensstämmelse med vad som enligt allmän rättsuppfattning hör till den privata sfären och med vad samhällets resurser bör inriktas på när det gäller övervakning och kontroll av privata förhållanden. En utgångspunkt för reformen har i stället varit att det i allmänhet råder en naturlig intressegemenskap mellan föräldrar och barn och att man i allmänhet kan utgå från att föräldrar handlar med sina barns bästa för ögonen.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ Se FB 12 kap 4 §.

¹⁴⁵ Jfr prop. 1993/94:251 s. 212 f.

¹⁴⁶ Prop. 1993/94:251 s. 99-101, 104 ff.

Kontrollen från det allmännas sida har mot denna bakgrund som huvudregel inskränkts till att avse föräldraförvaltningar av större omfattning, dvs. sådana där barnets tillgångar har ett värde som överstiger åtta gånger basbeloppet.¹⁴⁷

I särskilda fall kan skärpande föreskrifter meddelas. Av förarbetena står klart att syftet med befogenheten att meddela sådana skärpande föreskrifter i första hand är att förebygga missbruk från föräldrarnas sida.¹⁴⁸ Såsom exempel på situationer där det kan vara aktuellt att föreskriva om tillämpning av de särskilda kontrollreglerna nämns i författningskommentaren att den omyndiges medel används på ett otillåtet sätt, exempelvis till föräldrarnas egen konsumtion eller att medlen placeras riskfyllt eller oekonomiskt.¹⁴⁹

Vidare sägs i fråga om befogenheten att begränsa möjligheten till uttag av bankmedel att denna närmast är avsedd för fall då medelsanvändningen inte står i överensstämmelse med FB 12 kap 4 §. Hovrätten finner att Malmö TR beslutet var ”påfallande vidsträckt och ingripande”. Av handlingarna i ÖFN:s akt framgår att barnens bankkonton årligen, under tiden 1992-1995, förutom ränta tagits ut belopp som varierat mellan några tusen och drygt 18 000 kr, i genomsnitt ca 11 000 kr per år. Utgifterna, särskilt för kläder, kan anses ha varit stora periodvis. Medlen har emellertid tagits ut med ÖFN:s tillstånd och är omsorgsfullt redovisade. Motiven till den senast genomförda reformen av bestämmelserna om föräldrars förmyndarförvaltning m.m. visar att lagstiftaren har åsyftat en avreglering med vidgad bestämmanderätt för föräldrar i allmänhet. Därmed följer ofrånkomligen att det uppstår individuella variationer i fråga om konsumtionsmönster och andra prioriteringar. Värdet av barnens tillgångar understiger med marginal åtta gånger gällande basbelopp.

HovR ansåg att användningen av de underårigas medel stått i överensstämmelse med grundläggande bestämmelser dvs. kommit barnen till nytta. Inte heller i övrigt har det framkommit något som tyder på att det finns särskild anledning att trygga förvaltningen. Det finns därför inte grund för beslut av kontroll av förvaltningen enligt 13 kap 19 § föräldrabalken.

5.4 Prisbasbeloppsreglerna (pBB)

Prisbasbeloppet har för år 2007 beräknats till 40 300 kronor.¹⁵⁰ Det är alltså utifrån det beloppet uppsatsen bygger vidare på när pBB omnämns.

---

¹⁴⁷ Jfr. FB 13 kap. 2 §.

¹⁴⁸ Prop. 1993/94:251 s. 109 och s. 133.

¹⁴⁹ A prop. s. 251.

¹⁵⁰ Se lag om allmän försäkring (1962:381) 1 kap 6 §. För år 2008 är pBB 41 000 kr.

5.4.1 Åtta-basbeloppsregeln - kontroll av förvaltningen av viss egendom

Överförmyndarkontroll skall vidtas om en underårigs tillgångar genom arv, gåva, värdestegring eller på annat sätt har kommit att överstiga åtta gånger gällande basbelopp.¹⁵¹ När tillgångarna har gått över åtta basbelopp skall överförmyndaren ha en strängare kontroll över förälders förvaltning än den som följer av överförmyndarnämndens allmänna tillsyn över förmyndare.¹⁵² Om det finns flera barn inom samma familj är det inte tillräckligt att värdet på barnens gemensamma tillgångar uppgår till beloppsgränsen. För att de strängare kontrollreglerna skall slå till krävs att ett barn har tillgångar vilkas värde överstiger gränsen. Det är också endast rörande förvaltningen av det barnets egendom som de strängare reglerna gäller. Även beträffande egendom av mindre värde kan föräldrars förvaltning, enligt särskilt villkor uppställt av givare eller liknande, vara föremål för skärpt kontroll.¹⁵³ En bestämmelse om särskild överförmyndarkontroll har därför tagits in i paragrafens andra stycke.¹⁵⁴

Det avgörande är enligt huvudregeln i första stycket värdet på den underåriges tillgångar. Det spelar ingen roll vad det är som gör att värdegränsen uppnås. I paragrafen nämns arv, gåva eller värdestegring som exempel på vad som kan leda till att en omyndigs tillgångar ökar i värde. Vid beräkningen av värdet skall all egendom som förvaltas av föräldrarna beaktas – även sådan egendom som tillfallit den underårige med villkor om särskild överförmyndarkontroll.

5.4.2 Fyra-basbeloppsregeln - upphävande av eller lättnader i kontrollen

Överförmyndaren kan bestämma att en fortsatt kontroll inte längre är nödvändig om värdet på den underåriges tillgångar understiger fyra gånger gällande basbelopp alltså hälften av det belopp som framgick ovan.¹⁵⁵ Att värdet på den underåriges tillgångar går under åtta prisbasbelopp är inte i sig tillräckligt för att den skärpta kontrollen skall hävas. När värdet understiger fyra prisbasbelopp inträder dock en skyldighet för överförmyndaren att släppa kontrollen, om inte förutsättningarna för skärpande föreskrifter föreligger.¹⁵⁶

---

¹⁵¹ Prop. 1993/94:251 s. 225 (8 x 40 300 = 322 400 kr).

¹⁵² Jfr FB 13 kap 2 §.

¹⁵³ Walin, Föräldrabalken och Internationell föräldrarätt, 5 uppl. 1996 s. 423-427.

¹⁵⁴ Mer om särskild överförmyndarkontroll se avsnitt 2.5.4 i uppsatsen.

¹⁵⁵ Jfr FB 13 kap 2 § i kombination med FB 13 kap 9 §.

¹⁵⁶ Walin, Föräldrabalken och Internationell föräldrarätt, 5 uppl. 1996 s. 441-443 jfr även FB 13 kap 19 §.

5.4.3 Förmyndares upptagande av lån m.m.

Förmyndaren äger ej utan överförmyndarens samtycke å den omyndiges vägnar upptaga lån.¹⁵⁷ Situationer som det talas om i stadgandet är bl.a. att ta upp lån eller ingå någon annan skuldförbindelse, ingå borgensförbindelse, ställa den underåriges egendom som säkerhet för dennes eller någon annans förbindelse. Är det fråga om åtgärder som ovan har redogjorts för som faller inom ramen för en rörelse som föräldrarna med överförmyndarens samtycke driver för den omyndiges räkning, behövs samtycke endast i fråga om pantsättning av fast egendom eller tomträtt. Samtycke behövs inte när det gäller statliga lån som tas upp för att ge den underårige hjälp till utbildning eller bosättning.¹⁵⁸

Överförmyndaren får lämna samtycke endast om åtgärden behövs för att trygga den omyndiges övriga egendom eller kan anses nödvändig för den omyndiges utbildning eller uppehälle eller om det annars finns särskilda skäl för åtgärden. Överförmyndarsamtycke har krävts för att åta sig skuld i samband med gåva av fastighet trots att gåvan enligt villkor skulle stå under särskild förvaltning.¹⁵⁹

Inom ramen för rörelse som föräldrarna driver med överförmyndarens samtycke behövs dock särskilt samtycke endast i fråga om pantsättning av fast egendom eller tomträtt. Samtycke behövs inte heller till statligt lån för att ge den underårige hjälp till utbildning eller bosättning. Till bestämmelserna har fogats en anmärkningen, att samtycke får lämnas endast om åtgärden behövs för att trygga den underåriges övriga egendom eller om åtgärden kan anses nödvändig för den underåriges utbildning eller uppehälle eller om det finns särskilda skäl.¹⁶⁰

5.4.3.1 RH 1981:167

Föräldrarna till fyra omyndiga barn ansökte hos överförmyndaren om tillstånd att låta ett vart av barnen uppta lån å 216 000 kr hos föräldrarna för inköp av aktier. Syftet var att åstadkomma en fördelaktig förmögenhetsplacering, som inte var förenad med någon risktagning. Varken överförmyndaren, tingsrätten eller hovrätten lämnade tillstånd till lånen.

Utgångspunkten för bedömningen var enligt hovrätten, att upptagande av lån kan komma ifråga endast om det med hänsyn till den omyndiges intresse framstår som nödvändigt att tillgodose det ändamål vartill de upplånade medlen skall användas.

---

¹⁵⁷ Jfr FB 13 kap 12 §.

¹⁵⁸ Jfr FB 13 kap 5 §.

¹⁵⁹ Se Walin & Vängby I, s. 13:29-30.

¹⁶⁰ Se FB 13 kap 12 §.

6 Från räkning till betalningsanmärkning

Olika statliga myndigheter och privata aktörer har ett stort ansvar när det gäller underåriga som skuldsätts. Det yttersta ansvaret ligger på föräldrarna i deras förmyndarförvaltning och den underårige själv. Men när det kommer till processuella åtgärder och indrivningsåtgärder av den underåriges skulder så är det bl.a. nedanstående aktörer som spelar en viktig och avgörande roll när det gäller många underårigas ekonomiska öden. I kapitlet presenteras i korthet inkassobolag och deras kontrollorgan, Kronofogdemyndigheten och kreditupplysningsföretag.

6.1 Inkassobolagen

Inkassobolagen är bundna av inkassolagen och skall bedriva sin verksamhet enligt god inkassosed. Gälldenärer skall ej vållas onödig skada eller olägenhet eller utsättas för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. God inkassosed kräver t.ex. att en fordran är förfallen till betalning innan inkassoåtgärder vidtas.¹⁶¹

Många företag inom inkassobranchen fyller en nödvändig funktion i samhället genom att de upprätthåller en balans för företag som tillhandahåller varor och tjänster och ser till att den som ingår avtal gör rätt för sig ekonomiskt.¹⁶² Den verksamhet som inkassobolagen bedriver utgör ett nödvändigt bidrag till att upprätthålla en god betalningsmoral i samhället.¹⁶³ Betalningsmoralen har en stor inverkan på räntemarknaden och kreditmarknaden. Om betalningsmoralen skulle sjunka skulle detta sannolikt leda till att ett kreditköp skulle bli synnerligen dyrt för en konsument.

Inkassoåtgärder får vidtas endast när det är nödvändigt för att tillvarata borgenärens rätt. Om en viss åtgärd faktiskt inte övervägs eller om det inte finns förutsättningar för att genomföra den, får inte gälldenären hotas med en sådan åtgärd. Grundprincipen, att inkassoverksamhet ska bedrivas enligt god inkassosed, konkretiseras vidare i lagen.¹⁶⁴

Enligt Barnombudsmannen och Konsumentverkets remissvar på SOU 2004:112 vill de att det ska klargöras att ingen får registreras i kreditupplysningsregister för skulder som har uppkommit innan den berörde fyllt sexton år.¹⁶⁵ De vill även förtydliga inkasso- och

---

¹⁶¹ Jfr Inkassolagen (1974:182) 4 §.

¹⁶² Handel med förfallna fordringar och inkasso 2006:3 s. 8.

¹⁶³ Handel med förfallna fordringar och inkasso 2006:3 s. 9.

¹⁶⁴ 5-11 § § inkassolagen.

¹⁶⁵ SOU 2004:112 Barnombudsmannens remissvar över slutbetänkandet; frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna (2005-06-15).

kreditupplysningsföretagens skyldighet att alltid innan barn registreras ska utreda om skulden faller under föräldrarnas underhållsskyldighet eller om skuldförbindelsen är ogiltig på grund av att den saknar nödvändigt godkännande av vårdnadshavare. Ett krav på betalning av skulder där ett barn är gäldenär skall alltid ställas till vårdnadshavaren och, om barnet fyllt sexton år, till den underårige och för kännedom. Överförmyndaren ska informeras om alla betalningsförelägganden och betalningsanmärkningar mot underåriga.¹⁶⁶

6.1.1 Granskning av inkassoverksamheten – Datainspektionen och Finansinspektionen

DI utövar en aktiv tillsyn över inkassobolagen. DI ser till så att det skapas förutsättningar för att god sed iakttas i kreditupplysnings- och inkassoverksamhet enligt inkassolagen.¹⁶⁷ Kreditmarknadsföretag som bedriver inkassoverksamhet står dock under tillsyn av FI. DI hade per den 31 januari 2006 drygt 200 företag registrerade med inkassotillstånd. FI uppskattar att mellan tio till tjugo kreditmarknadsbolag bedriver inkassoverksamhet.¹⁶⁸

DI utövar tillsynsarbete där bl.a. underåriga förekommer som utpekade gäldenärer. Bland de drygt 200 tillståndshavare som finns hos DI är det dock ett fåtal som tar emot ärenden där barn och ungdomar är inblandade i kravärendena. Krav mot barn och ungdomar får ofta uppmärksamhet i media och då förekommer en mängd missförstånd och till och med okunnighet om vad som gäller i olika situationer, menar DI i sin rapport. Det ankommer inte på DI att avgöra kravärenden i sak. Inspektionens uppgift är att se till efterlevnaden av inkassolagen. I ärenden mot underåriga gäller främst att på ett korrekt sätt ange vem som är gäldenär. Det är främst denna fråga som klagomålen hos DI handlar om. Det gäller då för inkassoombudet att dess uppdragsgivare tydligt angivit vem som är avtalspart. Inspektionens erfarenhet är att det, i vart fall i äldre ärenden, förekommit otydlighet rörande detta. Frågan om vem som är legalt ombud och vem som är gäldenär och vart kravet skall riktas skapar förvirring. DI har under de senaste åren haft flera meningsutbyten med de inkassoombud som handlägger dessa ärenden och sökt få till stånd en tydligare hantering. Såvitt inspektionen uppfattat situationen är inkassoombudet av samma åsikt.

---

¹⁶⁶ SOU 2004:112 Barnombudsmannens remissvar över slutbetänkandet; frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna (2005-06-15). Sedan den 1 oktober 2004 har KFM en upplysningskyldighet gentemot Överförmyndaren när en underårig registreras för en skuld. Se mer om detta nedan under 6.2.2.

¹⁶⁷ Inkassolag (1974:182).

¹⁶⁸ Handel med förfallna fordringar och inkasso 2006:3 s. 10.

6.1.2 Gamla skulder krävs när personer uppnår myndighetsålder

Spörsmål om inkassokrav till personer som nyligen har uppnått myndighetsålder inkommer till Datainspektionen (DI) och Finansinspektionen (FI). En typ av ärenden som inkommer är fordringar som uppkommit när gäldenären var underårig. Exempel på detta kan vara fordringar från landstinget. I Finansinspektionens rapport presenteras det tre olika exempel.

1. En 20-åring fick krav på obetalda sjukvårdsräkningar för vård när han var 12 respektive 15 år gammal.
2. En 19-åring fick krav om betalning som avsåg öppenvård när hon var 12 år.
3. En 23-åring fick ett krav på en fem år gammal skuld gällande kostnader för mat och husrum under gymnasietiden.¹⁶⁹

Enligt god inkassosed skall inkassobolagen alltid kräva rätt gäldenär. Enligt gällande rätt skall således den underårige krävas på skulden eftersom det är denne som är den rätte gäldenären.¹⁷⁰

6.2 Kronofogdemyndigheten (KFM)

KFM arbetar främst med att se till att obetalda skulder blir betalda samt förebyggande arbete mot ekonomisk skuldsättning. Fram till halvårsskiftet 2006 fanns det 10 Kronofogdemyndigheter men den 1 juli slogs Kronofogdemyndigheterna samman till en enda rikstäckande myndighet. KFM arbetar både med privata och statliga skulder.¹⁷¹

Syftet och målet med KFM är att se till att företag och privatpersoner gör ekonomiskt rätt för sig i samhället. Detta säkerställs genom att KFM på begäran av en borgenär med en giltig exekutionstitel kan företa utmätning och betalningssäkring hos den som inte betalar sina skulder. KFM har också ett uppdrag att minska antalet skuldsatta människor och att hjälpa människor som har obetalda skulder, banklån, hyror, fakturor, skatter eller liknande. Allt arbete som görs kontrolleras noggrant utifrån bl.a. utsökningensbalken, skuldsaneringslagen, skattebetalningslagen, indrivningslagen och konkurslagen m.fl.

6.2.1 Den summariska processen - betalningsföreläggande

Ända sedan 1960-talet var en reform av den summariska processen vid domstol aktuell flera gånger utan att framlagda förslag genomfördes.¹⁷²

---

¹⁶⁹ Handel med förfallna fordringar och inkasso 2006:3 s. 12 ff.

¹⁷⁰ Diskussion om detta förfarande kommer att ske i analysen nedan.

¹⁷¹ A-mål och E-mål som har beskrivits under det inledande begreppsavsnittet

¹⁷² Den 31 maj 1990 antog riksdagen förslaget Ny summarisk process genom prop. 1989/90:85.

Lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning trädde i kraft den 1 januari 1992.¹⁷³

Summarisk process är den gemensamma benämningen för de olika processformerna - betalningsföreläggande, vanlig handräckning och särskild handräckning. Syftet med den summariska processen är att den skall kunna ske snabbt och billigt för sökanden. När framställda krav har lämnats utan invändning från gäldenären skall sökanden kunna få sina betalningsanspråk tillgodosett, om det finns tillgångar hos gäldenären vill säga. Den summariska processen står öppen för i princip alla former av s.k. fullgörelsetalan. Utanför tillämpningsområdet faller däremot en fastställsetalan d.v.s. en talan enbart för klarläggande av om ett rättsförhållande består eller inte, t.ex. för fastställande av vem som är rätt ägare till viss egendom.¹⁷⁴

KFM:s avgörande i den summariska processen benämns utslag när en sökande helt eller delvis får bifall till sin ansökan. Ett utslag i ett mål om betalningsföreläggande eller i ett mål om vanlig eller särskild handräckning vinner laga kraft om inte återvinning eller överklagande sker inom föreskriven tid. Ett lagakraftvunnet utslag har samma rättsliga dignitet som domstols lagakraftvunna dom. Ett utslag i den summariska processen är verkställbart inte endast i Sverige utan även i övriga EU-stater. KFM:s utslag har således även vid verkställighet i annat EU-land samma dignitet som domstols dom.

6.2.2 KFM:s upplysningsskyldighet till överförmyndaren

Från och med den 1 oktober 2004 har vissa förordningsändringar trätt i kraft som innebär att KFM är skyldiga att underrätta överförmyndaren när en ansökan om betalningsföreläggande mot en underårig ges in eller ett mål om indrivning mot en underårig anhängiggörs.¹⁷⁵

6.3 Kreditupplysningsföretag - betalningsanmärkning

Det finns cirka femton företag i Sverige som har tillstånd från DI att bedriva kreditupplysningsverksamhet.¹⁷⁶ De jobbar framförallt med att ge

---

¹⁷³ Genom förändringen överfördes den summariska processen vid landets samtliga 97 tingsrätter till de då 24 kronofogdemyndigheterna.

¹⁷⁴ Gregow 1996 s. 79-80.

¹⁷⁵ KFM skall enligt 2 kap 9 § utsökningsförordningen (1981:981) och 8 a § förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning rapportera till överförmyndaren när en underårig söks för en skuld hos KFM eller det anhängiggörs ett indrivningsärende mot ett barn hos KFM.

¹⁷⁶ Se kreditupplysningslag (1973:1173) 3 §.

information till företag, banker och finansbolag. De största företagen har varsitt dataregister med uppgifter om alla personer som är över 15 år.¹⁷⁷

En uppgift om en obetald skuld kan leda till en s.k. betalningsanmärkning. Betalningsanmärkningen är en indikation på att man inte har skött sina betalningar. Betalningsanmärkningen kan finnas kvar i registren händelseåret plus tre kalenderår för fysiska personer/privatpersoner och i fem år när det gäller juridiska personer. Avgörande för om betalningsanmärkningen finns kvar beror bl.a. på när skulden betalades och om KFM har hunnit fatta några beslut i ärendet. En betalningsanmärkning kan exempelvis leda till att du inte kan låna pengar, skaffa lägenhet, få arbete eller telefonabonnemang. Det är alltid kreditgivaren som avgör om kredit beviljas eller ej.¹⁷⁸ Kreditupplysningsföretagen hämtar dagligen uppgifter om nytillkomna skulder och registrerar detta i sina register. Exempel på sådana skulder är obetalda skatter och avgifter.

---

¹⁷⁷ Värt att veta om kreditupplysningar (reviderad den 1 juni 2004) – Datainspektionen s. 5.

¹⁷⁸ Värt att veta om kreditupplysningar (reviderad den 1 juni 2004) – Datainspektionen s. 8.

7 Analys

Tusentals underåriga är ekonomiskt skuldsatta i Sverige. Även om de minskar till antalet så är en grundläggande och viktig tanke i svensk lagstiftning att föräldrar och förmyndare inte skall kunna skuldsätta den underårige. För att skapa heltäckande regler på detta område krävs en grundlig översyn av gällande rätt.

Uppsatsen har såsom den har utvecklats sig kommit att bli en beskrivning av tre olika aktörer; den underåriga, den underåriges förmyndare och olika samhällsaktörer. Alla aktörer har mer eller mindre ett ansvar för att den underårige ej skall försättas i ekonomisk skuld.

Analysdelen är indelad i tre olika perspektiv som bygger på den deskriptiva delen i uppsatsen. Det rör sig om diskussioner kring underårigas ingående av avtal, förmyndarskapet och samhällets ansvar när det gäller underårigas ekonomiska skuldsättning.

7.1 Den underårige

Underåriga personer är beroende av sin omgivning och får förlita sig på resurserna i den familj där de lever och i somliga fall från släktingar. Underåriga har små möjligheter att påverka sina egna levnadsförhållanden och samtidigt ökar hela tiden pressen för vad underåriga skall ha för att passa in i ett, till stor del, materialistiskt samhälle. Många föräldrar med knapp ekonomi gör vad de kan för att stötta sina barn ekonomiskt. Det är lätt att beställa saker som man egentligen inte har råd till och försätta sig själv eller den underårige i ekonomisk skuld.

Somliga förmyndare, som själva har skulder hos KFM och som på grund därav inte får egna krediter, väljer att utnyttja sina underåriga för att t.ex. skaffa ett nytt mobiltelefonabonnemang. Reglerna i föräldrabalken om att alltid handla på det sätt som bäst gagnar barnet följs inte av dessa förmyndare. Statistik från KFM visar dock att antalet skuldsatta underåriga personer minskar till antalet och det totala skuldbeloppet minskar, vilket i sig är en glädjande uppgift.

7.1.1 Dagens och framtidens ingående av avtal

Tanken bakom den lagstiftning som finns gällande underårigas rätt att ingå avtal är att underåriga helt enkelt inte skall kunna ingå dem. Enligt huvudregeln har underåriga ingen rättshandlingsförmåga. Trots detta har Sveriges inkassobolag tiotusentals personer under 18 år i sina inkassosystem. För att skydda de underåriga har lagstiftaren valt att lägga ansvaret för de underåriga på förmyndarna. Förmyndarna antas veta vad som är bäst för den underårige och kan bestämma hur förvaltningen av den underåriges tillgångar skall ske och vilka avtal som den underårige skall

vara part i. Men i många fall beror den underåriges skulder på att den underåriges förmyndare har ingått ett avtal i barnets namn och att skulden sedan inte har reglerats. Förmyndarens underskrift i ett avtal godkänner nämligen den underårige som betalningsskyldig. En del inkassobolag, långt ifrån alla, lämnar sina fordringar till KFM då de betalningsskyldiga fortfarande är underåriga.

Det framgår klart och tydligt av tingsrättsfallet¹⁷⁹ att den underåriga blir bunden av ett avtal som hans förmyndare har samtyckt till. Om situationen emellertid är den att förmyndare genom att ingå avtal för en underårigs räkning kan utnyttja sin ställning, anser jag en översikt av lagen vara nödvändig. Erbjudanden och beställningar med ett barns namn på gör genom målsmans samtycke barnet till avtalspart. Det gäller så väl prenumerationer som skolfoton och postorderbeställningar. Detta kan leda till betalningsanmärkningar som gör det svårt för den underårige att etablera sig i vuxenvärlden. Konsekvenserna av att finnas med i KFM:s register kan t.ex. vara att det blir svårt att skaffa lägenhet, inte bli beviljad kredit och somliga kan i vissa fall få svårt att skaffa jobb.

Jag anser dock att förmyndarna skall adresseras som gäldenär i mål rörande underårigas skuldsättning. Om inkassobolagen skulle ha detta som policy så skulle det ingå i god inkassosed och företagen skulle troligtvis ändra sin inställning när de ingår avtal med underåriga. Det handlar dock i många fall om inkassobolagens goda vilja att inte gå vidare med ärenden som rör underåriga. Men när en uppdragsgivare vill ha in sina pengar är det inte helt enkelt som inkassobolag att neka dem att man som bolag inte kräver in underårigas skulder.

Så länge det finns inkassobolag som kräver in skulder mot underåriga så kommer problematiken kring underårigas skuldsättning att fortgå. Även om det inte är många inkassobolag som skickar över en obetald fordran till KFM så föreligger ändå en prekär situation för den underårige som måste förhindras. Problemet gällande underårigas skuldsättning kan även minskas om t.ex. skolfotoföretag, jultidningsföretag och andra företag riktar sina erbjudanden direkt till den underåriges förmyndare, som sedan ingår avtalet och tar på sig betalningsansvaret utan att den underåriges namn blandas in.

Den ökade användningen av internet och mobiltelefoni har medfört att bl.a. underåriga kan ingå avtal och spendera pengar utan att träffa motparten och utan att överlämna kontanter. Den lagstiftning som reglerar underårigas rättshandlingsförmåga är inte alltid anpassad till avtal som ingås via internet eller mobiltelefoni. En lösning på problemet kan vara ett krav på skriftligt samtycke från föräldern som sedan kan kontrolleras per telefon, e-post eller liknande. I dagsläget kan ett knapptryck från den underårige stödja att förmyndaren har givit samtycke. Säljaren å sin sida kan inte se vem det egentligen som är avtalspart. Det är dags att 9 kap FB ses över så att den nya formen av avtal kan ingås dels för att skydda de underåriga konsumenterna

---

¹⁷⁹ FT 3295-04, 2005-07-22 sida 19 i uppsatsen.

men även ge någon form av trygghet för de seriösa näringsidkare som vill sälja sina produkter via internet och telefoni.

Efter ovan anförda resonemang kan det konstateras att den underårige blir betalningsskyldig när en målsman har skrivit under en beställning av varor till sitt barn. Det är här konflikten ligger när det gäller den senaste tidens medianstormning gällande barns skolfoton, serietidningsprenumerationer, CD-skivor och andra beställningar som kräver målsmans underskrift. Inom det här området finns det mycket att arbeta vidare med.

7.1.2 Ändringen i vägtrafikregistret – en föregångare gällande förhindring av underårigas skuldsättning

Ett synnerligen framgångsrikt förebyggande arbete var förändringen i lag om vägtrafikregistret den s.k. brukarregistreringen som trädde i kraft den 1 oktober 2006. En av de huvudsakliga förklaringarna till den markanta minskningen av antalet underåriga gäldenärer med A-mål är lagändringen som förhindrar att fordon registreras på underåriga, som sedan drabbas av fordonsskatt, försäkringspremier och även parkeringsböter.

Anledningen till de kraftiga minskningarna är att Vägverket enbart registrerar ägarbyten till ett barn om båda vårdnadshavarna har godkänt ägarbytet.¹⁸⁰

Fler lagar i stil med den s.k. brukarregistreringen måste till för att inte fler underåriga skall hamna hos KFM.

7.1.3 Underårigas aktieinnehav kan bli en skatteskuld

När en underårig genomför försäljning av värdepapper/aktier kan detta bli en skatteskuld för den underårige. Att komma till rätta med detta problem kan vara att införa ett preliminärskatteavdrag på kapitalvinst vid värdepappersförsäljning. Detta är inte särskilt svårt att genomföra eftersom bankerna redan i dag har uppgifter om såväl anskaffningsvärde som försäljningsvärde. Emellertid finns komplikationer beträffande t.ex. möjligheten att kvitta vinster mot förluster.

Värdepapper kan säljas med förlust och att dessa värdepapper under vissa förhållanden kan kvittas mot kapitalvinsten. Den preliminära skatten riskerar då att stå långt ifrån den slutliga skatten, vilket kan leda till att den enskildes medel binds i onödan hos SKV. Det är förmyndarna som skall se till att deklaration görs och att reavinstskatter betalas in. Om detta inte görs uppstår en skatteskuld som sedan kan gå vidare för indrivning hos KFM.

---

¹⁸⁰ Fr.o.m. den 1 oktober 2006 trädde förändringarna i kraft genom prop. 2005/06:117

7.1.4 Utbildning av underåriga och förmyndare i privatekonomi

I dagsläget arbetas det med förebyggande åtgärder i samhället för att få underåriga att inse problematiken med skulder. Det borde i ännu högre grad satsas på att även nå ut till förmyndarna eftersom det är de som i många fall skuldsätter de underåriga. Utbildning i ett tidigt skede skulle med stor sannolikhet minska skuldfällorna. En ökad medvetenhet hos medborgarna både när det gäller underåriga och förmyndare skulle på sikt leda till ett färre antal skuldsatta medborgare. Om de underåriga får en någorlunda förståelse eller uppfattning om vad det innebär att vara skuldsatt skulle det säkerligen vara avskräckande för en stor andel.

Föräldrar som förmyndare skall kunna erbjudas utbildning gällande privatekonomi för att få kunskapen att kunna förvalta den underåriges tillgångar på bästa sätt. Utbildningen skall också fokuseras på vad skuldsättning egentligen innebär för den underårige och förmyndaren.

7.1.5 Vem ska betalningsföreläggandet riktas emot

När det gäller betalningsförelägganden som rör underåriga, med vissa undantag¹⁸¹, anser jag att dessa skall riktas till barnets förmyndare för att det skall kunna ske en minskning av skuldsatta underåriga. Om barnets förmyndare inte har samtyckt till en transaktion och denna därför är ogiltig bör förmyndaren skyndsamt bestrida föreläggandet. Enligt FB 9 kap 2 a, 3-5 §§ ska förmyndaren då denne får ett betalningsföreläggande informera borgenären och KFM om att barnet självt ingått avtalet enligt nämnda paragrafer i 9 kap. FB. Betalningsföreläggandet bör först därefter, enligt min mening, riktas till den underårige.

En skuld hos KFM kan försvinna genom att den betalas, preskriberas eller återkallas. Det är beklagligt att somliga företag överhuvudtaget adresserar underåriga och ställer fakturorna till dem. Men som gällande rätt ser ut i dagsläget så adresserar de rätt person, den underårige.

7.2 Den underåriges förmyndare

De nuvarande reglerna i FB utgår från den omständigheten att de flesta föräldrar handlar med de underåriges bästa för ögonen. Samtidigt kan man inte helt bortse från att fall förekommer där föräldrarna missbrukar sin ställning som förmyndare. Ett visst mått av samhällskontroll är därför nödvändigt. Den flexibilitet som är önskvärd har i viss utsträckning

---

¹⁸¹ Här menar jag tex. ansvaret när en underårig genom en brottslig handling blir skadeståndsskyldig. I dessa fall är det tveksamt om förmyndarna skall adresseras såsom betalningsansvariga.

åstadkommit genom att överförmyndaren har givits möjlighet att göra undantag från lagen respektive besluta om skärpt kontroll över föräldrars förmyndarförvaltning.

Ytterst är det givetvis föräldrarna i deras förmyndarförvaltning och den underårige själv som ansvarar för att den underårige ej skuldsätts. Men det är allas ansvar att se till den underåriges bästa och undvika att den underårige försätts i ekonomisk skuld.

7.2.1 Kollision mellan föräldrars förmyndarförvaltning och överförmyndaren

En betydande frihet för föräldrars förmyndarförvaltning infördes 1995. Det är endast i speciella fall som överförmyndarens tillsyn aktiveras. Föräldrars förmyndarförvaltning är inte fri i allmän mening. Föräldrar kan inte använda sina underåriga barns tillgångar hur de vill, även om så verkar vara fallet ibland. Förmyndarförvaltningen skall skötas på ett sätt som gagnar den underårige på bästa sätt. Föräldrars förmyndarförvaltning är fri upp till åtta basbelopp därefter träder regler in om kontrollerad förvaltning. Hur den underåriges tillgångar har ökat spelar ingen roll. Det kan t.ex. röra sig om arv, gåva, köp eller testamente.

Men vad händer med alla underåriga som inte har tillgångar över åtta basbelopp och som har föräldrar som inte tar sitt förmyndaransvar med tillräcklig allvarsamhet. Jag är aningen kritisk till den fria föräldraförvaltningen upp till åtta basbelopp. 322 400 kr medför i sig inte en ökad risk för att föräldrarnas förmyndarförvaltning skulle skötas felaktigt och därför behöver kontrolleras. Snarare så kan det vara större risker då den underårige inte har så stora tillgångar. Detta kan i sig vara ett eventuellt tecken på att föräldrarna inte har så stora tillgångar. Att skyddsbehovet skulle vara större ju mer tillgångar en underårig har instämmer jag inte helt med. Det torde vara ett lika stort skyddsintresse för en underårig med t.ex. 1 basbelopp eller 3 basbelopp. Dessa likvida medel kan vara av oerhört stor betydelse när den underårige blir myndig. Men å andra sidan skulle en ökad kontroll av underårigas medel innebära en enorm samhällskostnad och kanske inte leda till det resultat som man vill.

Jag förespråkar istället att preventiva insatser görs där man kan se ett samband mellan föräldrars skulder och underårigas skuldsättning. Följ upp, utbilda och utvärdera dessa fall istället för att fokusera på åtta-basbeloppsregeln.

7.2.2 Eventuell sänkning av dagens basbeloppsregler

En sänkning av basbeloppsreglerna i FB 13 kap skulle inskränka den fria föräldraförvaltningen och öka kontrollen av förmyndarna. Det skulle även innebära ett merjobb för överförmyndaren vilket troligtvis skulle leda till en orimligt ökad kostnad för överförmyndarens verksamhet. Återigen är vi tillbaka i en fråga där konflikten står mellan enskilda intressen, kontroll och samhällsekonomi.

Åtta pBB för år 2007 är 322 400 kr. Det är den här nivån som överförmyndaren jobbar utifrån när det gäller för dem att vidta särskilda överförmyndaråtgärder. Med hänsyn till att barn i de allra flesta fall har relativt små besparingar måste en sänkning av gränsbeloppet vara kraftig och gå långt ner i nivåerna för att få någon reell betydelse. I så fall närmar man sig en återgång till tidigare gällande ordning, med de olägenheter som var förbundna med den. Det skulle alltså innebära en ökad kontroll och mer byråkrati om basbeloppsreglerna skulle sänkas. Åter till vågskålsprincipen - Inga underåriga i KFM:s register eller en ökad samhällskostnad, en ökad kontroll och byråkrati. Det är enligt min mening mycket beklagansvärt att det finns underåriga i KFM:s register men jag tror dessvärre att vi inte kommer kunna att nå en eventuell målsättning angående att det inte skall finans några underåriga i KFM:s register om vi inte är beredda att ta den ökade samhällskostnaden.

Det kan samtidigt antas att fallen av missbruk inte så sällan förekommer när barnet, från att ha varit i princip utan besparingar, plötsligt fått tillgångar genom en utbetalning av något slag t.ex. genom arv, skadestånd eller försäkringsersättning. Förvaltningen skall kanske då plötsligt stå under en strängare kontroll p.g.a. att gränsvärdet överskridits. Om inte föräldern känner till att överförmyndaren skall få en förteckning över den omyndiges egendom eller inte vill medverka till att överförmyndaren involveras, är det fara att tillgångarna snabbt sjunker till ett belopp som på nytt understiger det av lagstiftaren valda gränsbeloppet, framför allt om detta sätts till en betydligt lägre nivå än vad som gäller i dag. Eventuella särskilda beslut från överförmyndarens sida sedan tillgångarna åter underskridit det kritiska gränsbeloppet torde därefter ofta vara verkningslösa.

7.3 Samhällsaktörerna

Utbildning, information och signaler från samhället om vad det innebär att vara skuldsatt är något som SKV och KFM jobbar intensivt med och det har givit resultat. Det är bara att se till den statistik som presenteras i uppsatsen. Antalet A-mål har minskat. E-målen måste också sjunka i samma omfattning. För att det skall ske krävs ett samarbete mellan statliga myndigheter och privata intressenter. En idé är att det bildas en grupp från Kronofogdemyndigheten, Skatteverket och olika inkassobolag som sedan försöker få stopp på detta skuldfenomen. Det kan vara så enkelt att t.ex.

skicka ut en försändelse till förmyndarna där de ombeds att ta på sig sina underårigas skulder och information om hur den underåriges framtid ser ut om de inte tar på sig dessa skulder. På så vis tror jag att många underåriga skulle försvinna från registren eftersom skulderna regleras.

Inkassobolagen har en betydande roll i samhället för att upprätthålla en god betalningsmoral. Jag försvarar absolut inte de inkassobolag som kräver in skulder mot underåriga - men som lagen ser ut idag så kräver de rätt personer på skulden när förmyndarna genom målsmans underskift har godtagit en beställning eller liknande. När förmyndarna undertecknar ett avtal med målsmans underskift innebär det att man som förälder och vårdnadshavare ingår ett avtal för den underåriges räkning. Föräldrars/förmyndares ansvar borde stärkas eller i vart fall förtydligas i lagstiftningen så att de träder in som betalningsansvariga istället för de underåriga.

7.3.1 Överförmyndarens möjlighet att erhålla information

Överförmyndaren kan, som vi såg i rättsfallet RH 1997:115 (FB 13 kap 19 §), erhålla möjlighet att besluta om skärpande föreskrifter om det behövs för att trygga förvaltningen av den underåriges egendom.

Lagtexten i sig omnämner inte hur en överförmyndare skall erhålla information angående att en underårig erhåller tillgångar som kan ligga till grund för ett beslut om skärpande föreskrifter. Överförmyndarens möjligheter till att göra egna efterforskningar är relativt små. Överförmyndaren kan dock begära in upplysningar från förmyndaren som enligt lag är skyldig att lämna uppgifter på begäran.¹⁸²

Överförmyndaren kan i många andra fall förelägga en förmyndare vid vite men inte när det gäller informationsplikten.¹⁸³ Informationsplikten borde, enligt min mening, kunna föreläggas vid vite för att överförmyndaren skall kunna få den information som behövs för att trygga den underåriges tillgångar.

7.3.2 Inkassobolagen och kreditupplysningsföretagen

Inkassobolagen är styrda av regleringen i inkassolagen och är hårt styrda av sina uppdragsgivare. Skolfotoföretag t.ex. är långt ifrån ensamma om att teckna köpeavtal med underåriga genom deras förmyndare, och sedan anlita inkassoföretag om dessa avtal bryts. Inkassobolagen hanterar även ärenden där man ingått avtal med bokklubbar, företag som säljer barntidningar, och även annan postorder för att nämna några exempel. Fler lagar borde vara

---

¹⁸² Jfr FB 12 kap 9 § 2 st.

¹⁸³ Jfr FB 16 kap 13 § om överförmyndares rätt att utfärda vite.

utformade såsom brukarregistreringen som trädde i kraft den 1 oktober 2006. Tills vidare borde inkassobolagens gemensamma indrivningspolicy vara att endast gå på förmyndarna när det gäller underårigas skulder. Om det är den underåriga som står på avtalet så har inkassobolagen idag enligt gällande lagstiftning ingen juridisk rätt att gå på förmyndaren/målsman.

Det är relativt ovanligt att inkassobolag driver ärenden mot underåriga vidare till KFM. Det är oftast inte lönsamt eftersom de underåriga saknar pengar och andra tillgångar som har något värde som skulle kunna täcka den uppkomna skulden. Det strider mot god inkassosed att kräva fel gäldenär, det råder det inget tvivel om, men när det gäller underåriga så borde huvudprincipen, enligt min mening, vara att ställa den underåriges förmyndare som betalningsansvarig istället för den underåriga själv.

Ett minimibelopp bör även införas för att en skuld skall leda till en betalningsanmärkning och registreras hos kreditupplysningsföretaget. Detta minimibelopp bör införas för att undvika anmärkningar för små belopp t.ex. en skolfotokatalog om 100 – 200 kr.

Det är av oerhörd vikt att inkassobolagen utreder skuldförhållandet noggrant innan krav på betalning ställs för skulder som uppkommit medan en person var underårig.

Ovan beskrivna aktörer har ett samband med varandra och måste alla se till den underåriges bästa för att undvika att den underåriga försätts i ekonomisk skuld. En likriktning av deras arbete i form av att informera och utbilda den underåriga och dess förmyndare torde kunna leda till att färre underåriga skuldsätts och genom denna skuldsättning får en svår start i vuxenlivet.

8 Slutsatser

Efter en genomförd analys gällande den deskriptiva delen i uppsatsen kommer jag nu här till slutsatsen och vad som kan åstadkommas för att färre underåriga skall kunna skuldsättas i framtiden.

Jag förespråkar utbildning och information av underåriga och förmyndare i grundläggande privatekonomi med tyngdpunkt på innebörden av ekonomisk skuldsättning. Detta leder till en ökad kunskap och ökad medvetenhet – färre underåriga skulle med stor sannolikhet inte behöva skuldsättas. Om de underåriga får en någorlunda förståelse eller uppfattning om vad det innebär att vara skuldsatt skulle det med stor sannolikhet vara avskräckande för många fler än vad det är idag.

Det kommer dessvärre alltid att finnas föräldrar som inte tar sin förmyndarförvaltning på tillräckligt allvar genom att skuldsätta sina barn. Så länge den särskilda överförmyndarkontrollen träder in vid åtta prisbasbelopp så kommer det alltid att finnas underåriga som drabbas av skuldsättning. Men då är frågan hur mycket byråkrati och kontroll vi vill ha i samhället. Skulle det vara värt en generell återgång till de invecklade gamla förmyndarreglerna och att sänka pBB avsevärt för att rädda de underåriga från skuldsättning? Den sänkningen skulle enligt min mening inte vara samhällsekonomiskt försvarbar och det skulle även leda till en ökad kontroll och byråkrati som jag tror många vill undgå.

I många av de fall där underåriga är skuldsatta så finns även föräldrarna i KFM:s register. Samhället skall lägga kraft på dessa förmyndare. Information och utbildning av dessa i deras förmyndarförvaltning krävs. Jag tror på en preventiv specialbestämmelse i lagen där föräldrar som har skuldsatt sina barn en gång skulle granskas hårdare eller om förmyndaren själv finns med i flertalet poster i KFM:s indrivnings- och utsökningsregister. Det är ju ändå så att de allra flesta föräldrar sköter sin förmyndarförvaltning och vill sitt barn det allra bästa.

Föräldrar är ekonomiskt ansvariga för sina barn till dess de fyller 18 år. Därför anser jag att barn under 18 år heller inte skall kunna finnas med i KFM:s register. En förändring bör göras i lagen så att förmyndaren blir ansvarig för den underåriges skulder.

Om förmyndarna saknar ekonomiska medel att betala en skolkatalog eller liknande bör förmyndaren själv överta skulden och konfrontera inkassobolag och KFM. Ett annat alternativ är att inte ingå avtalen överhuvudtaget.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur/Doktrin

Ekelöf, Per-Olof, Rättegång Andra häftet, Åttonde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 1996

Ewerlöf, G, Sverne, T & Singer, A, Barnets bästa, 5 upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2004

Gregow, Löfmarck och Walin, Utsökningsbalken – En kommentar, Norstedts Juridik AB ”Norstedts blå bibliotek”, Stockholm 1999

Gregow Torkel, Utsökningsrätt, Norstedts Juridik Stockholm 1996

Melin, Stefan, Juridikens begrepp, 2 upplagan Iustus förlag, Uppsala 2002

Millqvist, Göran, Sakrättens grunder, 3 upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2003

Peczenik, Aleksander, Juridikens teori och metod, Fritzes Förlag AB, Göteborg 1995

Saldeen Åke, Barn och föräldrar, Iustus förlag, 4 upplagan, Uppsala 2001

Saldeen Åke, Barn- och föräldrarätt, Iustus förlag, 5 upplagan, Uppsala 2005

Silfverberg, Christer, Gåvobeskattningen i nordiskt perspektiv, Juristförlaget, Stockholm 1992

Walin, Gösta, Lagen om skuldebrev m.m., Nordstedts Juridik AB, Uppsala 1977

Walin Gösta, Förmyndare, förvaltare och gode män, Norstedts Juridik AB, Stockholm 1996

Walin Gösta, Föräldrabalken och internationell föräldrarätt, Norstedts Juridik AB, 5 upplagan ”Norstedts blå bibliotek”, Stockholm 1996

Walin Gösta , Vängby Staffan, Föräldrabalken, 1-21 kap. och internationell föräldrarätt – En kommentar, Del I-II, Norstedts Juridik 6 uppl, Stockholm 2001

Westman Per, Förmynderskap, Norstedts juridik AB, Stockholm 2005

Offentligt tryck

Propositioner

Proposition 1974:44 - med förslag till lag om ändring i föräldrabalken. m.m.; given den 28 februari 1974.

Proposition 1987/88:124 – Om god man och förvaltare

Proposition 1993/94:251 - Förmyndarskapslagstiftningen

Proposition 2005/06:117 - Skydd för barn genom registrering av förmyndare i vägtrafikregistret m.m.

Statens offentliga utredningar (SOU)

SOU 1988:40, Föräldrar som förmyndare

SOU 2004:112, Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna

SOU 2005:43, Barnets bästa, föräldrars ansvar

Övrigt offentligt tryck

Civilutskottets betänkande 2006/07:CU8

Finansinspektionen, Handel med förfallna fordringar och inkasso, Rapport den 20 februari 2006, Dnr: 05-8352-399., 2006:3

Rapport 2004:4, Skatteverket – Gäldenärers attityd till Kronofogdemyndigheten

SOU 2004:112 Barnombudsmannens remissvar över slutbetänkandet; frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna (2005-06-15)

Artiklar/Tidskrifter

Marknadsföring riktad till barn och unga samt minderåriga som avtalsparter - Konsumentverket 2006-01-19

Värt att veta om inkasso (Reviderad den 1 december 2003) – Datainspektionen

Värt att veta om kreditupplysningar (reviderad den 1 juni 2004) - Datainspektionen

Övriga källor

Viktiga årtal - <http://www.sweden.gov.se/sb/d/2593/a/67212> (på regeringens hemsida finns en överblick gällande viktiga årtal i Sveriges historia)

Rättsfallsförteckning

Rättsfall från Hovrätten

RH 1981:167 (sida 40)

RH 1988:82 (sida 18)

RH 1989:69 (sida 40)

RH 1997:115 (sida 36)

Rättsfall från tingsrätten

FT 3295-04 (2005-07-22) (sida 19)

Marknadsdomstolen

MD 1986:4 (sida 21)

Allmänna reklamationsnämnden

ARN 89/R6163 (sida 21)

ARN 1999-2281 (sida 22)

ARN 2003-7431 (sida 19)

Bilaga 1 – Statistik från KFM (Winrex)

Statistik från WINREX 2005-07-08
Ungdomar, barn födda 1987-2005

	Antal gäldenärer				Antal skulder		Belopp		
	Antal gäld	Enbart A-mål	Enbart E-mål	Både A- o E-mål	Antal A-mål	Antal E-mål	Summa i A-mål	Summa i E-mål	Total skuld
Riket	3 942	2 904	601	437	7 642	1 739	12 521 554	19 271 444	31 792 998
Stockholm	732	521	125	86	1 574	370	3 047 047	4 491 963	7 539 010
Eskilstuna	434	322	63	49	735	178	1 211 302	1 630 188	2 841 490
Jönköping	311	217	52	42	460	164	665 444	1 570 677	2 236 121
Kalmar	312	225	55	32	495	137	951 408	1 204 709	2 156 117
Malmö	659	517	72	70	1 632	225	2 541 231	2 690 572	5 231 803
Göteborg	624	447	108	69	1 367	299	1 849 365	3 893 235	5 742 600
Karlstad	293	221	38	34	503	168	804 580	1 767 426	2 572 006
Gävle	250	192	35	23	371	89	606 892	1 152 330	1 759 222
Härnösand	148	106	27	15	199	52	354 841	262 052	616 893
Umeå	179	136	26	17	306	57	489 444	608 292	1 097 736

Statistik från WINREX 2004-09-21
Ungdomar, barn födda 1986-2004

	Antal gäld	Enbart A-mål	Enbart E-mål	Både A- o E-mål	Antal A-mål	Antal E-mål	Summa i A-mål	Summa i E-mål	Total skuld
	Riket	5 192	3 973	704	518	10 113	1 963	16 028 704	23 153 651
Stockholm	930	678	152	100	2 015	379	3 747 916	5 799 105	9 547 021
Eskilstuna	554	417	79	58	897	203	1 486 012	2 329 867	3 815 879
Jönköping	401	304	52	45	694	161	965 282	1 773 335	2 738 617
Kalmar	422	341	50	31	704	150	1 292 948	1 491 716	2 784 664
Malmö	936	735	107	94	2 254	305	3 284 427	3 584 146	6 868 573
Göteborg	812	605	127	83	1 706	380	2 348 868	4 340 321	6 689 189
Karlstad	373	273	60	40	623	173	884 048	1 444 610	2 328 658
Gävle	352	282	38	32	526	101	849 963	1 112 041	1 962 004
Härnösand	196	164	17	15	313	45	589 647	272 134	861 781
Umeå	216	174	22	20	381	66	579 593	1 006 376	1 585 969

Statistik från WINREX 2003-07-08.
Ungdomar, barn födda 1985-2003

	Antal gäld	Enbart A-mål	Enbart E-mål	Både A- o E-mål	Antal A-mål	Antal E-mål	Summa i A-mål	Summa i E-mål	Total skuld
	Riket	5 682	4 699	541	442	11 395	1 672	19 746 677	18 804 592
Stockholm	986	773	123	90	2 442	437	4 625 178	5 754 918	10 380 096
Eskilstuna	565	458	47	60	1 024	160	1 766 259	1 604 104	3 370 363
Jönköping	451	381	42	28	707	100	1 207 709	708 934	1 916 643
Kalmar	495	422	47	26	746	105	1 690 541	1 273 876	2 964 417
Malmö	1 023	872	75	76	2 735	247	4 219 096	2 572 563	6 791 659
Göteborg	899	732	107	60	1 728	292	2 654 911	3 440 849	6 095 760
Karlstad	426	347	34	45	705	152	1 124 020	946 432	2 070 452
Gävle	393	336	32	25	578	81	1 085 134	1 316 321	2 401 455
Härnösand	210	175	17	18	323	50	688 285	582 153	1 270 438
Umeå	234	203	17	14	407	48	685 544	604 442	1 289 986

2007-04-13

2005-07-08

2004-08-17

Medelsslag		2007 WINREX***			2005 WINREX**			2004*		
		Födelseår 1989-2007			Födelseår 1987-2005			Födelseår 1986-2004		
		SKULD	Antal mål	Antal gäld	SKULD	Antal mål	Antal gäld	SKULD	Antal mål	Antal gäld
Kvarstående skatt	MS 13							1 098 860 kr	519	519
Tillkommande skatt	MS 14							252 579 kr	14	14
Skattekontot	MS 20	3 192 287 kr	769	704	5 141 511 kr	1 320	1 118	5 975 129 kr	1 638	1 378
Gåvoskatt	MS 22							49 193 kr	2	2
Vägavgift	MS 30							617 kr	1	1
Fordonsskatt	MS 35	379 170 kr	337	194	766 208 kr	731	397	963 947 kr	883	490
Sanktionsavg f dieselolja	MS 38							10 500 kr	1	1
Felparkeringsavgift	MS 39	1 203 337 kr	1 061	135	2 321 520 kr	2 107	278	2 770 094 kr	2 524	353
TV-avgift	MS 57							26 526 kr	22	11
Brottsofferfonden	MS 64	876 292 kr	1 192	948	1 334 476 kr	1 879	1 427	1 626 495 kr	2 325	1 700
Särskild rättsverkan	MS 68							5 000 kr	1	1
Rättshjälpskostnad	MS 73							89 994 kr	31	31
Handräkningsmedel inom Norden	MS 79							37 135 kr	3	3
Stämpelskatt	MS 84							7 781 kr	5	5
Kostnader lantmäteriförr	MS 88									
Bötesmedel	MS 90	1 694 134 kr	985	842	2 635 420 kr	1 513	1 245	3 294 263 kr	1 889	1 532
Vite	MS 92							41 750 kr	18	14
Punktskatter	MS 96							1 497 kr	1	1
Handräkning Norden verkställ	MS 97							36 458 kr	27	10

Totalt 7 345 220 kr 4 344 2 823 12 199 135 kr 7 550 4 465 16 287 818 kr 9 904 6 066

* Ny fil med korrekta belopp
Uttagen ur REX 2004-08-17 14 629 928 kr 9 259 5 453

** Uttag Winrex 2005-07-08

*** Uttag Winrex 2007-04-13

184

¹⁸⁴ WINREX är ett datasystem som KFM använder sig av för att ta fram olika former av statistik. Det är uppgifter som ej skyddas av 9 kap 19 § i sekretesslagen. Inga uppgifter om den enskildes personliga eller ekonomiska angelägenheter röjs i denna statistik. Det är också en allmän handling enligt tryckfrihetsförordningens 2 kap.